

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Psikolojik Danışmanlık Merkezine Başvuran Kişilerde Çocukluk Çağı
Travmaları, Bağlanma Stilleri ve Öfke ve Öfkeyi İfade Etme
Biçimlerinin İncelenmesi**

Seda KANDUR

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÜNÜBOL**

İSTANBUL - 2016

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Psikolojik Danışmanlık Merkezine Başvuran Kişilerde Çocukluk Çağı Travmaları,
Bağlanma Stilleri ve Öfke ve Öfkeyi İfade Etme Biçimlerinin İncelenmesi**

Seda KANDUR

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÜNÜBOL**

İSTANBUL – 2016

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

GENEL BİLGİLER

Öğrenci No	:	
Öğrenci Adı Soyadı	:	Seda KANDUR
Anabilim Dalı	:	Klinik Psikoloji
Tez Danışmanı	:	Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Ünübol
Tezin Başlığı	:	Psikolojik Danışmanlık Merkezine Başvuran Kişilerde Çocukluk Çağı Travmaları, Bağlanma Stilleri ve Öfke ve Öfkeyi İfade Etme Biçimlerinin İncelenmesi

TEZ SAVUNMA SINAVI TUTANAĞI

Toplantı Tarihi	:	14.10.2016	Saati	:	09.30
Öğrenci Savunmaya	:	☒ GELDI			
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca tez bilimsel olarak incelenmiş, adayın tez çalışmasını sunmasının ardından, adaya tez çalışması ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,					
☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUGU					
☐ Yapılan savunma sınavında adayın başarılı bulunması sonucunda tez KABUL edilmiştir.					
☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin DÜZELTİLMESİ için ay EK SÜRE verilmesinin Enstitü Müdürlüğüne önerilmesi kararı alınmıştır. (en fazla 3 ay)					
☐ Yapılan savunma sınavının sonucunda tezin REDEDEDİLMESİ kararı alınmıştır.					
Savunmada Tezin Başlığı	:	☒ Değişmedi.	☐ Değişti.		
Tezin Yeni Başlığı	:				
Öğrenci Savunmaya	:	☐ GELMEDI			
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca yukarıda belirtilen tarih ve saatte Tez Savunma Jürisi toplanmış ancak ilgili öğrenci savunma sınavına gelmemiştir. Adayın tez çalışmasını Jüri önünde sunmadığı için yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,					
☐ OY BİRLİĞİ ile REDEDEDİLMİŞTİR.					

ile almıştır.

Tez Sınavı Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Danışman Üye	Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Ünübol	
Üye	Doç. Dr. Gökben Hızlı SAYAR	
Üye	Yrd. Doç. Dr. Kaan YILANCIOĞLU	

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Psikolojik Danışmanlık Merkezine Başvuran Kişilerde Çocukluk Çağı Travmaları, Bağlanma Stilleri ve Öfke ve Öfkeyi İfade Etme Biçimlerinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

Tarih: 26.09.2016

Ad-Soyad: Seda KANDUR

ÖNSÖZ

Çalışmamda desteğini esirgemeyen ve değerli katkıları ile beni hem bilgi birikimi hem de psikolojik açıdan destekleyen ve yönlendiren değerli hocam Tez Danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Ünübol'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tez süreci boyunca beni destekleyen tezin her aşamasında yanımda olan değerli arkadaşım Uzm. Klnk. Psk. Nihan Karpuz İlericiler'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Okul dönemim boyunca ve hayatımın her alanında benden desteğini esirgemeyen her anımda yanımda olan en değerli varlığım canım ablam Zeynep Kandur ve benim bu zamanlara ulaşmamı sağlayan, benden ilgisini, desteğini ve sevgisini hiçbir zaman esirgemeyen hayatımdaki en kıymetli varlıklarım olan annem ve babama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Kandur, Seda, Yüksek Lisans, İstanbul, 2016

Psikolojik Danışmanlık Merkezine Başvuran Kişilerde Çocukluk Çağı Travmaları, Bağlanma Stilleri ve Öfke ve Öfkeyi İfade Etme Biçimlerinin İncelenmesi

Bu çalışmanın amacı, psikolojik danışmanlık merkezine başvuran bireylerde Çocukluk çağı travması, Öfke ifade tarzı ve Yetişkin bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi hem genel olarak hem cinsiyet farklılıkları açısından incelemektir.

Araştırmanın örneklemini İstanbul'da yaşayan ve psikolojik destek alan 100 bireyden (50 kadın, 50 erkek) oluşmuştur. Araştırma kapsamında elde edilen veriler Sosyal Bilimler İstatistik Paket Programı (SPSS) ile analiz edilmiştir. Araştırmada veri toplama araçları olarak Onam Formu, Sosyo-demografik form, Çocukluk Çağı Travma Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II, Sürekli öfke ve Öfke İfade Tarzı ölçeği kullanılmıştır. Duygusal ihmal ile kontrol altına alınmış öfke arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Duygusal ihmal ile dışavurulan öfke, cinsel istismar ile kaçınma, sürekli öfke ile kaçınma, sürekli öfke ile kaygı boyutu, durumluluk öfke ile kaçınma, içte tutulan öfke ile kaçınma ve kaygı arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Duygusal ihmal, cinsel istismar, dışavurulan öfke kadın ve erkek açısından karşılaştırıldığında kadınların puan ortalamalarının erkeklerden daha düşük olduğu bulunmuştur. Kadınlarda kontrol altına alınmış öfke ile duygusal istismar, sürekli öfke ile cinsel istismar, durumluluk öfke ile cinsel istismar, dışa vurulan öfke ile cinsel istismar, içte tutulan öfke ile duygusal istismar ve cinsel istismar, kaçınma davranışı ile duygusal istismar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kadınlarda kaçınma davranışı ile cinsel istismar, kaçınma davranışı ile durumluluk öfke, kaçınma davranışı ile içte tutulan öfke, kaygı davranışı ile içte tutulan öfke arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Erkeklerde kaygı davranışı ile dışa vurulan öfke arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma Stili, Öfke , Çocukluk Çağı Travmaları

ABSTRACT

The Research of The Childhood Trauma, Attachment Style, Anger and Expression Style of Anger of Patient Who Consult to the Psychological Counseling Center

The aim of this research is that to analyze the relation between childhood trauma, the expression style of anger and adult attachment style and gender differences between them. The sample of the research contained 100 married people (50 female, 50 male) who were located in İstanbul and applied to psychological consulting centers. The SPSS version 18.0 was used to analyze for the data on this research. Consent Form, Socio-demographic Form, Experiences in Close Relationships Inventory-II (YIYE II) , State Trait Anger Expression Inventory (STAXI-2), Childhood Trauma Questionnaire (CTQ-28) have been used in order to collect the data in this study. As a result of the study, it has been found that there is a positive relation between emotional neglect domain of childhood traumas and controlled anger. There is a positive relations between emotional neglect and anger/out; whereas there is a negative relations between sexual abuse and avoidance, trait anger and avoidance, trait anger and anxiety, state anger and avoidance; anger/in and avoidance and anxiety. There is also statistically significant associations between controlled anger and emotional abuse, trait anger and sexual abuse, state anger and sexual abuse, anger/out and sexual abuse, anger/in and emotional abuse, sexual abuse, avoidance and emotional abuse in female participants than male participants. It finds that emotional neglect, sexual abuse and anger/out were higher score averages in females' test scores in the study when compare female's test scores with male's scores. In Addition to this, there is a negative relations between avoidance and sexual abuse; avoidance and state anger; avoidance and anger/in; and anxiety and anger/in in women participants and there is a negative realation between anxiety and anger/out in male participants.

Keywords: Relationships Inventory, Anger, Childhood Trauma

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	iiii
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	
1.1 Problem.....	1
1.2. Amaç.....	7
1.3. Varsayımlar.....	8
1.4. Sınırlılıklar.....	8
2.1. Öfke.....	9
2.1.1. Öfkenin İfade Tarzı.....	10
2.1.2. Öfke ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar.....	11
2.1.2.1. Psikanalitik Kuram.....	11
2.1.2.2. Bilişsel Davranışçı Kuram.....	12
2.1.2.3. Biyolojik Kuram.....	13
2.1.2.4. Sosyal Öğrenme Kuramı.....	14
2.1.3. Öfke ve Bağlanmayla İlgili Çalışmalar.....	15
2.2.Çocukluk Çağı Travmalarının Tanımı.....	17
2.2.1. Fiziksel İstismar.....	18
2.2.2. Cinsel İstismar.....	19
2.2.3. Duygusal İstismar.....	20
2.2.4. İhmal.....	20

2.3. Bağlanma.....	21
2.3.1. Yetişkin Dönemdeki Bağlanma	22
2.3.2. Bağlanmanın Dörtlü Modeli	23
2.3.3 Çocukluk çağı travmaları ve bağlanma stilleri ile ilgili yapılan araştırmalar	24
3. YÖNTEM.....	25
3.1. Örneklem.....	25
3.2. Veri toplama Araçları.....	26
3.2.1. Onam Formu	27
3.2.2. Sosyo-Demografik Bilgi Formu.....	27
3.2.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II).....	27
3.2.4. Sürekli Öfke - Öfke Tarz Ölçeği (The State Trait Anger Scale).....	28
3.2.5. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ).....	29
3.3. Veri Analizi	32
4. BULGULAR	
4.1. Betimleyici İstatiksel Analizler.....	33
4.1.1. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeğine İlişkin Betimleyici İstatistikler	33
4.1.2. Çocukluk Çağı Travması Ölçeğine İlişkin Betimleyici İstatistikler	33
4.1.3. Sürekli Öfke- Öfke Tarz Ölçeğine İlişkin Betimleyici İstatistikler	33
4.2. Araştırmada Yer Alan Değişkenleri Ölçen Ölçeklerden ve Alt Bölümlerinden	
Alınan Puanların Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması.....	35
4.2.1. Çocukluk Çağı Travmaları ve Alt Boyutlarından Alınan Puanların Cinsiyet	
Değişkeni Açısından Karşılaştırılması	35
4.2.2. Sürekli Öfke- Öfke Tarz Ölçeği ve Alt Boyutlarından Alınan Puanların Cinsiyet	
Değişkeni Açısından Karşılaştırılması	36
4.2.3. Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri Ölçeği ve Alt Boyutlarından Alınan Puanların	
Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması	37
4.3. Değişkenler Arası İlişkiler	38
4.3.1. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ve Alt Boyutları ile Sürekli Öfke- Öfke Tarz	
Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkiler.....	38
4.3.2. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ve Alt Boyutları ile Yetişkinlerde Bağlanma	
Stilleri Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkiler.....	39

4.3.3. Sürekli Öfke- Öfke Tarz Ölçeği ve Alt Boyutları ile Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkiler.....	40
4.4. Araştırmada Yer Alan Değişkenleri Ölçen ve Değişkenlerin Alt Boyutlarının Alınan Puanların Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması.....	42
4.4.1. Çocukluk Çağı Travması ve Sürekli Öfke- Öfke Tarz Ölçeklerinin Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması.....	42
4.4.2. Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri ve Çocukluk Çağı Travması Ölçeklerinin Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması.....	44
4.4.3. Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri ve Sürekli Öfke- Öfke Tarz Ölçeklerinin Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması.....	44
5. TARTIŞMA	46
5.4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	53
6. KAYNAKÇA.....	54
7.EKLER	
Ek-1.SOSYODEMOGRAFİK VERİ FORMU.....	65
Ek-2. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ).....	69
Ek-3. Sürekli Öfke - Öfke Tarz Ölçeği (The State Trait Anger Scale).....	71
Ek-4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II).....	73
ÖZGEÇMİŞ	76

TABLolar LİSTESİ

- Tablo 3.1.** Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Betimleyici İstatistikler
- Tablo 3.2.** Yaş değişkenine göre tanıtıcı istatistikler
- Tablo 4.1.** Bağlanma Stilleri Ölçeği ve alt boyutlarının tanıtıcı istatistikleri
- Tablo 4.2.** Çocukluk Çağı Travmaları ölçeği ve alt boyutlarının tanıtıcı istatistikleri
- Tablo 4.3.** Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği ve alt boyutlarının tanıtıcı istatistikleri
- Tablo 4.4.** Cinsiyet değişkenine göre Çocukluk Çağı Travmaları ölçeği ve alt boyutlarının karşılaştırılması (2 Grup Karşılaştırılması)
- Tablo 4.5.** Cinsiyet değişkenine göre Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği ve alt boyutlarının karşılaştırılması (2 Grup Karşılaştırılması)
- Tablo 4.6.** Cinsiyet değişkenine göre Bağlanma Stilleri Ölçeği ve alt boyutlarının karşılaştırılması (2 Grup Karşılaştırılması)
- Tablo 4.7.** Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ve alt boyutları ile Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişkiler (Korelasyon analizi)
- Tablo 4.8.** Çocukluk Çağı Travmaları ölçeği ve alt boyutları ile Bağlanma Stilleri Ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişkiler (Korelasyon Analizi)
- Tablo 4.9.** Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği ve alt boyutları ile Bağlanma Stilleri Ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişkiler (Korelasyon Analizi)
- Tablo 4.10.** Çocukluk Çağı Travması ve Sürekli Öfke-Öfkeyi İfade Tarzı Ölçeklerinin Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması
- Tablo 4.11.** Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri ve Çocukluk Çağı Travması Ölçeklerinin Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması
- Tablo 4.12.** Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri ve Sürekli Öfke- Öfkeyi İfade Tarz Ölçeklerinin Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II: YİYE II

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği : ÇÇTÖ

Sürelî Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği : SÖÖT

N: Vaka sayısı

X: Ortalama

SS: Standart sapma

p: Anlamlılık düzeyi

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bizim Çalışmamızın amacı Öfke ifade tarzının ne kadar Bağlanma, ne kadar Çocukluk çağı travmasına bağlı olduğunu gözlemlemek ve bunun kadın ve erkek arasında ki farklarına bakmak, Ayrıca da Çocukluk çağı travması da bağlanmayı etkileyen bir şey o nedenle aralarında ki korelasyona da bakabiliriz.

Öfke duygusunun ve öfkeyi ifade etme biçimlerinin nedenlerini anlamak bireysel sağlığımız için aynı zamanda kurduğumuz ilişkiler için çok önemlidir. Her duygu ve davranışta olduğu gibi öfke ve öfkeyi ifade etme biçimi de kadın ve erkek arasında farklılıklar göstermektedir. Öfke ve öfkeyi ifade etme, bağlanma stilleri ve çocukluk travmasının incelenmesi hakkında yapılan çalışmalar incelendiğinde kadın ve erkek arasındaki farklılıkların yeterince çalışmalarda işlenmediği görülmektedir. Psikolojik danışmanlık merkezine başvurma nedenleri incelendiğinde, en önemli sebeplerden birinin öfke ve öfkeyi ifade etme biçimleri olduğu görülmektedir. Öfkenin ortaya çıkmasına sebep olan etmenlerin anlaşılması çok önemlidir. Öfkeyi ortaya çıkaran etmenler incelendiğinde cinsiyet farklılığı da göz önünde bulundurulmalıdır.

Öfke ve öfkeyi ifade etme tarzlarının ne kadar bağlanma stilleri, ne kadar çocukluk çağı travmasından etkilendiğini cinsiyet farklılıkları göz önünde bulundurarak bu tezde incelenmesi amaçlanmaktadır. Aynı zamanda psikolojik danışmanlık merkezine başvuran kişiler incelendiğinde çocukluk çağı travmasının ne kadar bağlanma stillerini etkilediği üzerinde çalışma yapmak amaçlanmaktadır. Çalışmada öncelikle öfke ve öfke ifade edimi üzerinde olduğundan öncelikle öfkenin Türkiye ve dünya üzerinde yaygınlığına bakalım.

1.1. Problem

Ülkemizde son yıllarda psikolojik danışmanlık merkezlerine başvuru sayıları artmaktadır. Bunun sebepleri arasında farkındalığın artmasıyla birlikte, günlük yaşamda stres faktörlerinin artması da yer almaktadır. Psikolojik danışmanlık

merkezlerine başvuru sebeplerinden bir tanesi de öfke problemi olmaktadır. Öfke duygusunu ifade edim biçimi açısından bireylerin kendisinde veya yaşadıkları ilişkilerde birçok sorun yaşadıkları görülmektedir. Bu çalışmadaki amaçta cinsiyet farklılıkları göz önünde bulundurularak öfke ve öfkeyi ifade edim biçimi, bağlanma stili ve çocukluk çağı travmalarının incelenmesi yer almaktadır.

Sosyal yaşam içerisinde haksızlığa uğrama, kötü davranışlarla karşılaşma, incinme sonucu kişinin iç dünyasında ortaya çıkan ve kişiye rahatsızlık veren bir duygudur (Schiraldi ve Kerr, 2002). Temel duygularımızdan biri olan öfke duygusunu ifade ederken veya öfke duygusuyla baş etmeye çalışırken çoğunlukla uygun olmayan biçimde gerçekleştirmeye çalışırız. Genellikle gözlemlenen öfkeyle baş etmede öfke duygusunun sınır noktasına gelerek en son patlamaya yol açılması yada öfke duygusunu bastırarak baş etmeye çalışılmıştır. Bu şekilde çocuklara model olunması da, çocuklarında öfke duygusu karşısında uygunsuz tepki vermelerine sebep olmuştur (Güçray, 2001). Öfke duygusunun sağlıklı bir biçimde, uygun yer, uygun davranış şeklinde yaşantılanma oranı gittikçe düşmektedir. Öfke duygusu da diğer duygular gibi normaldir. Öfke duygusunun ifade edim biçiminde sınırları konulduğunda ve kendi denetimini sağlandığında sağlıklıdır (Valente, 2005).

Doğumdan itibaren bireyin bakımını üstlenen kişiyle yakın bir ilişki kurar. Bu ilişki kurduğu kişi genellikle annedir. Birey bebeklikten itibaren karşılaşacağı korku veya tehdit oluşturabilecek bir durum karşısında bağ kurduğu kişiye ihtiyaç duymaktadır. Bireyin ihtiyacı karşılandığı sürece, kendisinde güven duygusu oluşmaktadır. Oluşan güven duygusu bireyin etrafını keşfetmesini sağlamaktadır (Bowlby, 1969; Ainsworth, 1989). Bireyin sevmeye, güven duymaya ve ilişkilerinde güvenli ilişki kurmasını sağlayan süreç, bebeklik döneminde ihtiyaçlarının karşılanarak kurduğu güvenli ilişkinin temeli bulunmaktadır. Bebeklik döneminde bakım veren ile kurulan güven ilişkisi yetişkin dönemde güven, başa çıkma ve sevmeye gibi duyguların gelişimini sağlamaktadır (Bowlby, 1969; Ainsworth, 1989). Bebeklik öneminden itibaren oluşturulan bakım verilen olan ilişki 'Beşikten mezara kadar' deyimiyile, bu modelin diğer kurulan ilişkilerde de sürdüğü ifade edilmektedir. Kişi değerli, sevebilir, ilgi gösterilebilir olduğunu oluşturduğu bebeklik dönemindeki bağ ile şekillendirir, diğer kişilerinde ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarını karşıladıkça görebilir (Bowlby, 1969, 1982).

Bireyin bakım veren ile kurduğu ilişki modeli, ilerleyen dönemlerde kuracağı ilişkilerin temelini oluşturmakta ve her bağlanma türü farklı bir kişilerarası problemle bağlantılıdır. İlerleyen yaş dönemlerinde kurulan güvenli, uyumlu, daha çok sosyal olan, arkadaşları tarafından seven ve arkadaşlarını sezebilen kişiler, bebeklik döneminde kurdukları güvenli bağlanma modeline sahip kişilerden oluşmaktadır. Güvensiz bağlanma modeline sahip bireylerde ise, kendine ve etrafındaki kişilere daha az güvenen, uyum sağlamakta zorlanan, kendi duygularını daha az ifade edebilen, problemler karşısında baş etme yetenekleri daha düşük olan ilişkiler kuran kişilerdir. Bireylerin yetişkin dönemde kurdukları ilişkilerde baş etme becerilerini belirleyen çocukluk döneminde bakım veren ile kurdukları ilişki oluşturmaktadır (Willemsen, 2011).

Hazan ve Shaver (1987), bebeklik döneminde bakım veren ile kurulan ilk bağlanma stiline göre yetişkin bağlanma stillerini ortaya çıkarmıştır. Yetişkin bağlanma stilinde güvenli bağlanma stiline sahip yetişkin kişilerin ilişkilerinde uyumlu, yakın ilişki içerisinde bulunabilen, güven duyan, ilgi gösterebilen, kurdukları bu ilişkilerde mutlu olabilen kişilerdir. Kaçınan bağlanma stiline sahip kişilerde ise, insanlarla yakın ilişki kurmaktan kaçınan kişiler olduğu gözlemlenmektedir. Kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerde ise, yakın ilişki kurabilirler fakat kurdukları ilişkide terk edilme kaygısı yaşamaktadırlar (Solmuş, 2008). Bağlanma stillerinin, evlilik uyumuyla da ilişkili olduğu görülmektedir. Atik ve Özmen (2010) tarafından 204 evli çift ile yapılan çalışmada, cinsiyet farklılıkları da göz önünde bulundurularak bağlanma stilleri ve evlilik uyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bağlanma stillerinden kaçınmacı bağlanma stiline sahip kişilerin puanları azaldıkça evlilik uyum puanının yükseldiği ortaya çıkmıştır. Güvenli bağlanma stiline sahip kişiler ve evlilik uyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki gözlemlenmiştir.

Öfke, insanların doğal sürecinde var olan duygulardan olup, yaşamamızı devam ettirebilmemiz için diğer duygular gibi öfke duygusu da gerekli bir duygudur. Önemli olan öfke duygusunu sağlıklı bir şekilde yaşamaktır. Öfke duygusu sağlıklı koşullarda yaşandığında kişiyi tehdit oluşturacak durumlara karşı korur ve kişiye motivasyon kaynağı oluşturur. Birey öfke duygusunu sağlıklı bir biçimde yaşayamazsa kendisi ve etrafındakilere aynı zamanda kurduğu ilişkilere zarar vermiş olur. Öfke duygusunun

doğal bir duygu olduğunu kabullenmek, bu duyguyu sağlıklı bir Şekilde yaşamamızı sağlayacaktır. Öfke genellikle beklentiler karşılanmadığında veya beklenmedik durumlarla karşılaşıldığında kişiide meydana gelen doğal bir duygudur (Soykan, 2003).

Hayal kırıklığı, hüsran, hiddet ve gazaba kadar farklı duygularla öfkenin ifade edilebileceğini Feindler (2006) savunmaktadır. Őfke duygusu diğer duygularla birlikte ortaya çıkabilmektedir. Bahsetmiř olduğumuz diğer duygular tek başına da yaşanabilmektedir. Her zaman hüsran duygusundan sonra öfke ortaya ıkılmamaktadır. Power ve Dalgleish (2008) ise, öfke duygusuyla beraber hissedilebilecek duyguları içerleme, kızgınlık, kıskançlık, nefret ve hasedi olarak tanımlamaktadır. Őfke duygusunu kuramlar arasında farklı tanımlamaları bulunmaktadır. Psikanalitik kuram doymamış cinsel dürtüler ve yıkıcı dürtülerin bilinçdışı bir Őekilde bireyde ruhsal çatışmalara yol açtığı düşünölmektedir. Bunun sonucu bireyde öfke duygusu ortaya çıkabilmektedir. Bu duygu bazen savunma mekanizmalarıyla kontrol altında tutulabildiği gibi, kontrol edilemeyen durumlarda da saldırganlığa yol açabilmektedir. Bilinçdışı savunma mekanizmalarını harekete geçiren öfke duygusu, bireyi bu sayede içsel tehditlerde korur. Aynı zamanda bireyin duygularını dűzenlemesine yardımcı olmaktadır. Őfke duygusu saldırgan davranışlar Őeklinde ortaya çıkıyorsa bireye zarar verebilmektedir (Feindler, 2006). Karşıtlık, geri çekilme veya saldırganlık gibi davranışların öfke duygusunun ortaya çıkışında etkili olduğu gürölmektedir (Power ve Dalgleish, 2008).

Bireyin içerisinde bulunduđu çatıřmalı aile ortamı, yetiřkinlik sűrecinde öfke duygusunu kontrol edememesine sebep olabilir (Power and Dalgleish, 2008).

Bowlby göre işlevsel olan ilk öfke duygumuz yeni doğan bebeklerin bağlanma nesnesinden ayrıldıktan sonra ortaya çıkan öfke olduğunu belirtmiştir. Gűvenli bağlanma stiline sahip bireylerde bağlanma nesnesinden ayrılma sonucu ortaya çıkan öfke gürölmektedir. Bu öfkeyi yaşadıkları için kurdukları ilişkileri daha iyi ilerletmeyi hedefler. Őfke duygusu ve bağlanma stilleri arasında ilişkiyi vurgulayan Bowlby (1973), öfkenin yeni doğan bebeklerde sağlıklı bir duygu olduğunu, gelişim sűrecinde oluşan gűvensiz bağlanma biçimiyle beraber öfkenin işlevsel bir duygu olmaktan çıktığını vurgulamıştır. Barret ve Holmes (2001) tarafından yapılan araştırmada,

güvenli bağlanma biçimine sahip bireylerin çatışma veya öfke patlamaları çıkan durumlarla daha iyi baş ettiklerini ve durumu daha yapıcı bir şekilde kontrol altına alırken daha az öfkeli olduklarını savunmuşlardır. Bowlby göre, güvenli bağlanma stiline sahip bireylerde diğer kişilerin ortaya çıkardığı çatışmalı durumla baş edebileceklerinin farkındadır. Aynı zamanda ortaya çıkan öfke veya çatışmalı durumun bir süre sonra azalacağı bilincine sahiplerdir. Öfkenin sağlıklı ve geçirilebilen bir duygu olduğu bilincine sahiptir ve insanın gelişimsel sürecinde faydalı bir duygu olduğunu vurgulamaktadır. Bunun dışında öfke duygusu dindirilmekte günlük çekilir ve davranışsal olarak saldırganlığa, terk edilmişlere veya kontrol edilemez yıkıcı davranışlara sebep olabilir. Bu durum genellikle güvensiz bağlanma stiline sahip kişilerde gözlemlenmektedir. Öfke işlevsel olmayan şekilde depresyon süreçlerine kişiyi sürükleyebilir. Araştırmalar incelendiğinde öfke güvensiz bağlanma stiline sahip bireylerde öfke duygusu yıkıcı davranışlara sebep olmaktadır (Zimmermann, Maier, Winter ve Grossmann 2001). Baskı altında tutulan, ifade edilmeyen öfke kişilere karşı düşmanca hislerin oluşmasına sebep olmaktadır (Akt. Shaver 2009). Kaçınan bağlanma stiline sahip kişilerde ise, ilişkilerde sürekli yakınlık kurmaktan uzak oldukları için, sevgi ve devamlı olan ilişkilere karşı inançları düşük oldukları için kaçınmacı tarzda ilişki kurarlar. Bu ilişki tarzı da kişide öfke ve stresin oluşmasına sebep olmaktadır (Mikulincer, 1990).

Çocuk ilgi ve sevgi gereksinimini karşılamak ister. Bunun temeli bebeklik döneminde aldığı ilgi ve sevgi yoğunluğudur. Aynı yoğunluğun artarak gençlik döneminde de gerçekleşmesini bekler. İlerleyen yaşlarda kişi yakınlarında ve çevresinden sevgi ve ilgi göstermelerini beklemektedir (Köknel, 1998, s. 159).

Öfke tepkilerinin öğrenilme sürecinde aile yaşantısının büyük rolü görülmektedir. Ellis (1992) yaptığı çalışmalarda, kişinin belirli bir bilişsel yapıya ve sosyal yaşantıya sahip olduktan sonra öfke duygusunun oluştuğunu savunmuştur. Çocukluk döneminde kurulan ilk bakım veren veya anne, baba ile kurulan ilişki doğrultusunda bireyde bilişsel yapının zemini oluşmaktadır. Bowlby (1969,1980) tarafından yapılan araştırmalarda, ilk bakım veren, anne, baba ile kurulan ilişkiyi yetişkinlik sürecinde de bağlanma stilini belirlediğini savunmuştur. Bu düşüncesini

'Beşikten mezara kadar' deyiimiyle desteklemiştir. Yaşam boyu bireyin ilişkilerini belirleyen sürecin ilk bakım veren ile kurulan bağ olduğunu vurgulamaktadır.

Bireyin 18 yaşından önce karşı karşıya kaldığı fiziksel, cinsel ve duygusal olarak ihmal ve istismar edilmesi aynı zamanda çocuğun kötüye kullanım durumu çocukluk travması durumunu oluşturmaktadır. Çocukluk çağı travması, çocuğun bakım veren kişiyi kaybetmesi, ayrılıklar, boşanma, şiddete tanık olması, göç, doğal afetler ve kaza durumları da çocukluk çağı travması kapsamında bulunmaktadır (Herman, 1992; Şar, 2012).

Günümüzde çocuk istismar ve ihmali gibi durumların yarısı bilinmektedir. Çocuk istismar ve ihmali veya çocuğu kötüye kullanma insanlık tarihi kadar eskidir. Çocuk istismarı ve ihmali çok fazla bildirilmemektedir. Çocuk istismarı, genellikle çocuğa en yakın olan kişiler tarafından gerçekleşmektedir. Çocuk istismarı süre içerisinde çocuğa karşı yinelenmektedir. Bu durum çocuğun ilerleyen yaşlarını da etkileyecek uzun süreli tedavi edilmesi güçlkle olan travmalara yol açmaktadır (Yılmaz ve diğerleri, 2003, s. 295).

Çocukluk çağı travmaları, ilerleyen yaşlarda dahi çocukta etkili olduğu görülmekte ve birçok kişilik bozukluklarına, depresyona, anti sosyal davranışlara, madde kullanımına sebep olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Çocuklukta örselenme yaşantıları son yıllarda yapılan araştırmalarda birçok ruhsal bozukluğun zeminini oluşturduğu görülmüştür (Brown ve Anderson, 1991, s. 56).

Çocukluk çağı travmaları fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve duygusal ve fiziksel ihmal olmak üzere genel toplumda aynı zamanda psikiyatrik hastalarda sıklıkla görülmektedir (Yargıç ve ark., 1994; Şar ve ark., 1997). Çocukluk çağı travmalarının yaygınlık oranı ülkemizde tümistismar türlerini içeren bir çalışmaya rastlanmadığından dolayı çocukluk çağı travmaları için belirli bir oran belirlemek mümkün değildir. Yapılan bazı araştırmalar dikkate alındığında 1985-1986 yılları arasında İzmir, İstanbul ve Ankara'da çocukluk travmasında yaşanan ihmal ve istismar vakalarının mahkemeye başvuruları incelendiğinde %1.46'sı çocuk ihmal ve istismar durumunun kesin ortaya çıktığı mahkemelerce onaylanmıştır (Konanç ve ark., 1988).

Çocukluk travmalarının en önemli sonuçlarından bir tanesi, çocuğun ilerleyen yaşlarında kurduğu bağları ve algılamasını bozarak yetişkinlik sürecinde de aynı ihmal

ve istismara maruz kalabileceği ortamlarda var olmasına neden olabilmektedir (Tüzün ve ark., 2006; Herman, 2007).

Çocukluk döneminde aile içi şiddet yaşayarak çocukluk çağı travması yaşayan bireylerde, yetişkinlik döneminde kendi kurdukları aile içerisinde de saldırgan davranışlar sergileyerek şiddete yönelimli olabilirler (Goleman, 1998). Bireyler çocukluk çağında uğradıkları şiddet ve saldırganlığı, kendi kurdukları aile içerisinde insafsız ve keyfi şekillerde çocuklarına uygulayarak, kendi süreçlerini çocukları üzerinden tekrar ederler. Çocukluk çağında şiddet görmüş çocukların kimin tarafından (anne veya baba) şiddete maruz kaldığı önemli değildir. Küçük yaşlarda öfke ile karşı karşıya kalan ve öfkeli olan kızlar büyüdüklerinde anne olunca, küçük yaşta şiddete maruz kalan ve öfkeli yetiştirilen erkekler ise büyüdüklerinde öfkeli birer baba modelini benimserler. Bu seneple davranışları saldırgan ve sert yapıda olmaktadır. Çocuklara karşı oluşturulan bu saldırgan model, çocukların bunu başta okul, arkadaşları ve yaşam alanlarının diğer boyutlarında da aynı davranışların sergilenmesine sebep olmaktadır. Kendi anne ve babalarından saldırgan ve şiddet eğilimi gördükleri için çocuk yetiştirilme tarzının bu modelle gerçekleşeceğine inanırlar. Bu sebeple sadece kötü anne, baba veya çocukları için kötü düşünce ve davranışlar besleyen kişiler olarak tanımlayamayız (Goleman, 1998).

1.2. Amaç:

Öfke ifade tarzının bağlanma ve çocukluk çağı travması ile ilişkisini ve bunun kadın ve erkek arasında ki farklarına bakmaktır.

Hipotezler

1-0 Yetişkinlerde bağlanma stilleri öfke ifade şekline etme biçimiyle ilişkilidir

1-1 Yetişkinlerde bağlanma stilleri öfke ifade şekline etme biçimine olan etkisi cinsiyet değişkenine göre değişmektedir.

1-2 Çocukluk çağı travmaları öfke ifade etme biçimiyle ilişkilidir.

1-3 Çocukluk çağı travmalarının öfke ifade etme biçimine olan etkisi cinsiyet değişkenine göre değişmektedir

1-4 Bağlanma stilleri çocukluk çağı travmasından etkilenmektedir.

1-5 Bağlanma stillerinin çocukluk çağı travmasına olan etkisi cinsiyet değişkenine göre değişmektedir.

1.3. Varsayımlar

1- Psikolojik danışmanlık merkezine başvuran kişiler Sürekli Öfke ve Öfke İfade Etme Tarzı Ölçeğini içtenlikle doldurmuştur.

2- Psikolojik danışmanlık merkezine başvuran kişiler Yetişkinlerde Bağlanma Stili Ölçeğini içtenlikle doldurmuştur.

3- Psikolojik danışmanlık merkezine başvuran kişiler Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğini içtenlikle doldurmuştur.

1.4. Sınırlılıklar

1- Bu araştırma psikolojik danışmanlık merkezine başvuran kişilerle sınırlıdır.

2- Bu çalışmada toplanan veriler Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı, Yetişkin Bağlanma Stili ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ile sınırlıdır.

2.1. Öfke nedir?

Türk dil kurumu sözlüğü (2016) göre öfke, hışım, kızgınlık, engellenme, hiddet, incinme ve gazap olarak tanımlanmaktadır.

Türk Dil Kurumu, (2016). Okul Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Öfke, her insanın hissettiği doğal bir duygu olup, yaşamın devamlılığı için gerekli bir duygudur. Öfke duygusu sağlıklı bir şekilde yaşandığında motivasyon artırıcı özelliği bulunmaktadır. Aynı zamanda kişileri tehdit oluşturacak durumlara karşı korur. Öfke duygusu sağlıklı bir şekilde yaşanılmadığında kişinin kendisine ve çevresine zarar vermesine sebep olabilir. Öfkeyi sağlıklı bir şekilde yaşamak için, kişinin öfke duygusunun doğal bir duygu olduğunu kabul etmesi gerekir. Öfke beklentiler karşılanmadığında, istenen sonuçlara ulaşamadığında ortaya çıkan doğal bir duygudur (Soykan, 2003).

Öfkeyi ifade etme şekillerinden biride öfke dışı vurma biçimidir. Kişinin amacının engellendiğinde ortaya çıkar. Öfke dışı vuruş hem fiziksel hem sözel olarak gerçekleşmektedir. Fiziksel olarak düşmanca bir şekilde bakma, vücutta titreme gibi ortaya çıkabilir. Sözel olarak öfke ifade biçimi ise, azarlama şeklinde öfke dışı vuruş gerçekleşebilir (Baykal, 1978).

Günlük yaşantı içerisinde birçok öfkeli insan tipiyle karşılaşmaktayız. Koptagel (1982), bu öfkeli insan tipini küçük bir uyaran karşısında bile oldukça tepki veren olan tanımlamıştır. Günlük yaşantıda karşımıza çıkan öfkeli tipler bazen fazla zarar verici olurken, bazı durumlarda ise öfkelerini kontrol altına alabilirler. Öfkenin sebepleri arasında çevre ve eğitimin rolü çok büyüktür. Buna eşlik eden kişinin kişilik yapısı da öfkeli tip oluşumunda etkilidir (Koptagel,1982).

Öfkede diğer duygular gibi sağlıklı bir duygudur. Öfke duygusunun yaşanış biçimi kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Bazı kişiler öfke duygusunu yok sayarak bastırmaya çalışabilir. Fakat mutluluk, hüznün gibi öfke duygusu da normal bir duygudur. Öfke duygusunun bastırılmaması gerekir (Dökmen,1996).

Öfke değişik öğelerden oluşturmaktadır. Bu öğeler arasında fizyolojik ve biyolojik tepkiler, davranışsal tepkiler, bilişsel ve sosyal tepkiler gibi değişik durumlar barındırmaktadır. Öfke duygusu bedensel olarak da mimik, ses tonu olarak dışa yansımaktadır. Bilişsel ve çevresel yapı öfke duygusunun oluşmasına temin hazırlar. Bunlar sonucunda hem duygusal hem de bedensel olarak öfke duygusu yaşantılanmaktadır. Gelişim sürecinde öğrenilen öfke duygusunun, öğrenim süreci ailede başlayıp, arkadaş çevresi ve okul çevresiyle gelişim göstermektedir. Aynı zamanda cinsiyet ve yaş gibi etmenlerde öfke duygusunun gelişim sürecinde etkili olmaktadır (İmamoğlu, 2003).

2.1.1. Öfkenin ifade tarzı

Öfkenin dışa yönelmesi:

Öfke duygusunun direkt ifade edilmesinin dağıtıcı bir etkisi olduğu görülmüştür (Schuerger, 1979). Direk ifade edilen öfke duygusu, kişiler arası ilişkilerde yıkıcı etki ortaya çıkmasına ve öfkeyi ifade eden kişiye karşı sözel veya fiziksel saldırılara uğramasına sebep olabilmektedir (Akt. Kuşku, 2015).

Öfke dışa yöneldiğinde ve kişi öfkesini kontrol edemediğinde, dışa yöneltilen öfke kişide anlık bir boşalım yaşamasını sağlar (Geçtan, 2012).

Duran ve Eldeleklioğlu (2005), tarafından yapılan araştırmada 148 katılımcıya “Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği” uygulanmış ve bu ölçeğin dört alt kategorisi olan sürekli öfke, öfke içe, öfke dışa ve öfke kontrol arasındaki ilişki incelenmiştir. Deney ve kontrol grubu olmak üzere iki gruba hem ön test hem de deney sonrası son test uygulanmıştır. Araştırma sonucunda deney grubundaki katılımcıların ön test ve son test arasında anlamlı bir fark bulunmuş ve aynı zamanda kontrol grubundaki katılımcılarında ön test ve son test uygulamalarında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Öfkenin içe yönelmesi:

İçe yöneltilen öfke bireylerde depresyona aynı zamanda kendisine zarar verebilecek davranışlara sebep olabileceğine değinilmiştir (Gentry, 2000).

Bireyler öfke duygusunu içlerinde yaşıyorlar, dışarıya aktarma veya öfke duygularını kontrol etmeye çalışmıyorsa öfkeyi doğru bir şekilde ifade edebilmek üzere kendi içsel alanlarında güvenli bir biçimde ifade etmenin yollarını aramak içindir. Saldırgan bir şekilde öfkeyi ifade etme biçimi yerine güvenli yaşantılamak için öfke duygusunu içe yönelik yaşayabilir (Lulafs ve Cahn, 2000).

Öfkenin kontrol edilmesi:

Birey tarafından öfkenin kontrol edilmesi diğer öfke yaşantılama çeşitlerinden öfke içe ve öfke dışarıdan farklı olarak öfkenin yaşanma aralığının azalmasına ve bunun sonucu olarak öfke duygusunun saldırgan bir şekilde yaşanma oranının düşmesini sağlamaktadır (Lulafs ve Cahn, 2000).

2.1.2. Öfke ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Öfke duygusunu tanımlamada kuramlar arasında da farklı tanımlamalar mevcuttur. Öfke duygusunun oluşumunda farklı temellerin olduğunu savunan farklı görüşler mevcuttur. Bunlar arasında çevre etkisiyle oluşan, biyolojik sebeplerle oluşan, doğuştan var olan veya sonradan öğrenilen bir duygu olduğunu savunan görüşler mevcuttur (İmamoğlu, 2003).

2.1.2.1. Psikoanalitik kuram

Freud agresifliğin bir parçası olarak sadizm tanımlamasıyla ilk öfke tanımına başlamıştır. Bu bağlamda erkeklerin cinselliğinin, öfkenin bir bölümü olduğu düşüncesini savunmuştur. Bu düşüncesini de boyun eğdirme arzusunu barındırma özelliği sebebiyle desteklemiştir. Liderlik özelliklerini barındıran sadizm, abartılı ve boyun eğdirmeye yönelik arzuyla cinsel dürtülerin agresif bir yapının parçasına denk geldiğini savunmuştur. Agresyon duygusunun denge sağladığını savunan Freud. Nefret ve sevgi duygusu arasında çatışma olduğunu, sevgiden yoksun kalındığında nefret oluşabileceğini, sevgiye eşlik eden nefret duygusunun da var olduğunu belirtir. Sevgi duygusundan boşluk kaldığında nefret duygusunun oluştuğunu, nefret duygusunun

engellenmesi sonucunda ise agresyon duygusunun ortaya çıktığını savunur. Daha sonraki çalışmalarında ise agresyonu sevgi ve nefret duyguları arasında bir denge sağlayıcı olmaktansa, kendini korumaya yönelik bir duygu olarak tanımlar. Yaşam ve ölüm arasında bir duygu olarak yeni bir tanımlama getirir (İkiz, 2002:11-19).

Öfke duygusunu bir boşalım olarak tanımlayan psikanalitik yaklaşım. Ortaya çıkan gerginlik sonucu, organizma tekrar gerginlik öncesine dönmek ister. Organizmanın normal düzenine dönebilmesi için, oluşmuş olan gerginliği boşaltması gerekir. Bu boşaltmayı da öfke duygusu sayesinde gerçekleştirir. Boşalım, organizmada değişen düzeni tekrar normale dönmesini ve kişinin rahatlamasını sağlar. Organizmanın gerginlik sonrası normale dönme sürecinde oluşturduğu boşalım durumu öfke duygusu olarak tanımlanır (Özmen, 2006).

Psikanalitik kuram insan davranışlarını temel 2 içgüdü üzerinden tanımlamaktadır. Bunlardan biri yaşam diğeri ise ölüm olarak tanımlamaktadır. Ölüm içgüdüsünü saldırganlık olarak tanımlarken yaşam içgüdüsünü ise cinsellik olarak hayata geçtiğini savunmaktadır (Geçtan, 2002:29).

İnsan davranışlarının var oluşunu sağlayan iki temel içgüdüden ölüm içgüdüsü kendini yıkıcı bir dürtüdür. Eğer bu içgüdü dışarıya yöneltildiyse, çevreye karşı yıkıcı davranışların çıkmasına sebep olur. Ölüm içgüdüsü cinsellikle yani diğer insan davranışlarını oluşturan içgüdü ile birleşirse yıkıcı dürtüleri daha az ortaya çıkmasını sağlar. Ölüm iç güdüsü saldırganlık veya öfke olarak ortaya çıkmaz doğal bir süreç olarak insanın yaşamının doğal bir sürecinde kesintisiz bir şekilde bulunduğu doğal yaşam evresidir (Freud, 2000).

Psikosomatik rahatsızlıkların çoğunda öfke duygusunun boşaltılmamasında kaynaklı olduğu savunulur. Eğer ortaya çıkan öfke duygusu yaşantılanmazsa, kişi bedenselleştirerek psikosomatik rahatsızlıklar yaşamasına sebep olur. Eğer kişi öfke duygusunu yaşar ve bu öfke duygusunun altında yatan sebepleri farketmeyi başarır, öfke duygusuyla baş etmeyi öğrenir (Kaplan,2007).

2.1.2.2. Bilişsel davranışçı kuram;

Bilişsel davranışçı terapinin kurucusu Alber Ellis (1962)'dir. Bireyin, zihninden geçen düşünceler, onun nasıl hissettiğini ve o anda nasıl davranacağını etkilediği söylemektedir (Akt. Cüceloğlu, 2005:497).

Ford (1991) ve Clark (1998)'e göre, öfke, akla gelen uygun olmayan düşüncelerin, beklentilerin gerçekleşmemesi sonucunda oluşan bir duygudur. Kişilere karşı öfke duymamızın sebebi ise, akla uygun olmayan inançların bizlerde etkinleşmesine yol açmasıdır. Bu süreçte ortaya çıkan öfkeyi ortadan kaldırmak için akla uygun olmayan inançların kaldırılması gerektiğine değinmiştir (Balkaya, 2001:35).

2.1.2.3. Biyolojik kuramlar;

Lorenz (1966), bireyin genetik miras olarak 'kavga içgüdüsüne sahip olduğu düşüncesini savunur. Biyolojik kuramda, otonom sinir sisteminin öfke duygusunu davranışa yönlendirmesine odaklanılır.

Kromozomların üzerinde bulunan genler, kalıtımla ilgili genleri taşımaktadır. XX kromozomları kadın cinsiyetini belirlerken, XY kromozomları erkekte 23. Kromozom tipleridir. Saldırgan davranışlara, şiddet eylemlerine veya suça yatkın bireylerde sebep olan kromozomlar erkeklerde, XY kromozomunun yanına bir Y kromozomunun daha eklenmesiyle ortaya çıkmaktadır. Araştırmalara göre, suçlu kişilerde Y kromozomunun daha fazla olduğu (Köknel, 2000).

Bazı fizyolojik yaşadığımız durumlar öfke duygusunun yoğun bir şekilde ortaya çıkmasına sebep olabilir. Bunlar alerjiler, madde bağımlılığı, beyin hastalıkları veya bedensel engeller gibi. Öfkenin ortaya çıkma sebebi sadece beyindeki rahatsızlıklar değil aynı zamanda günlük yaşam olayları karşısında da öfke duygusunu yaşantılayabiliriz. Örneğin, uğranılan haksızlıklar karşısında veya yorgunluk halinde neokorteks etkilenecek öfkenin ortaya çıkmasına sebep olabilir (Yılmaz, 2004, s.37). tavis (1982) göre, duygu konusunda ilk çalışmalar Darwin tarafından oluşturulmuştur.

Darvin'in insanların yaşadığı tüm duyguların hayvanlar tarafından da yaşantılandığı görüşünü ortaya koymuştur. Hayvanlarda yaşamsal ortamlarında bir tehditle karşı karşıya kaldıkları zamanlarda bedensel olarak tepki vermektedirler. Tüylerinin diken diken olması, göz bebeklerinin büyümesi, sesler çıkarmaları veya kendilerine savunmaya hazırlanmaları gibi. Darwin'e göre bu tepkiler kendilerini korumaları için gereklidir. Bu tepkilere eşlik eden öfke duygusu da insanlarda olduğu gibi hayvanlarda da öfke duygusuna sebep olmaktadır. Hayvanlarda olduğu gibi insanlarda da öfke duygusu şiddetli öfke tepkisi programlanmıştır, öğrenilmemiştir (Akt. Kısaç, 1997, s.26). bu görüşe Darwin tarafından getirilen eleştiri ise, öfke, hiddet ve şiddet duygularını birbirinden ayırmamasıdır. Darwin insan ve hayvan duygusu arasında çok fark gözetmemiştir. Ancak insan öfkesi sadece yapılandırılmış bir formülasyon değildir, basite indirilebilecek düzeyde değildir insan tepkisi. Aynı zamanda insanlar duygularını saklama özelliğine sahiptirlerdir. Bunu yalan söyleyerek gerçekleştirebilirler (Akt. Kısaç, 1997, s.26).

2.1.2.4. Sosyal Öğrenme Kuramı

Akmaz (2009)'a göre genel olarak psikologların öğrenmenin doğuştan gelen etkenlerden olmadığını aynı zamanda öğrenmenin sosyal olarakta saldırganlık miktarını ve türünü etkilediği düşüncesine sahiptir. Kişi engellendiği zaman saldırgan olmaya başlar. Kişiye karşı saldırganlık gerçekleştiğinde veya engellenmeye başladığında kişide bazen uyumlu bir davranışa bazense uyumsuz bir davranış sergilemesine sebep olur. Kişi engellendiğinde kızgınlık duygusu ortaya çıkar, eğer bu duygusunu ifade edemezse, kendi gücünün yettiği kişi ya da bir nesneye öfkesini yönlendirir. Kişide oluşan saldırganlık davranışının öğrenmeyle oluştuğunu, ne zaman, kime karşı, nerede ve ne derece saldırganlık davranışının gerçekleşeceğini öğrenme yoluyla oluştuğunu savunanlar bulunmaktadır (Cüceloğlu, 1998).

Çocukluktan itibaren bireyde anne, babasını veya bakım verenini taklit yoluyla davranışlarını özdeşleştirme ve pekiştirerek öğrenir. Toplum tarafından uygun görülen veya uygun görülmeyen davranışları geri bildirim olarak davranışlarını düzenler ve zamanla içselleştirir. Bu sayede birey, sağlıklı bir şekilde öfkesini ifade etmeyi öğrenir. Eğer öfkesini doğru ifade etmeyi öğrenemezse yoğun bir şekilde öfke duyguları taşır,

bu durumda kişide içsel çatışmalar oluşur ve öfkesini saldırgan olarak çözümlemeyi seçebilir (Akt: Soyadın, 2007).

Öfke davranışının gözlem yoluyla öğrenildiğini savunan düşünürler de bulunmaktadır (Bandura, 1973). İnsanların sadece biri tarafından pekiştirilerek öğrenmediğini aynı zamanda izleyerek, gözlemleyerek öğrendiğini, televizyonda şiddet içeren yayınlar izlendiğinde bunun insanlar üzerinde saldırganlık davranışını oluşturduğu düşüncesini vurgulamaktadır. 3 gruptan oluşan 66 kişilik bir deney grubunda, 3 grubuda aynı film izlettirilmiş fakat birinci grupta filmin sonunca saldırgan davranış ödüllendirilmiş, ikinci grupta ise saldırgan davranış karşısında ceza uygulanmış, üçüncü gruba ise filmin sonunda oluşan saldırgan davranış karşısında tepkisiz kalınmıştır. Deney sonucunda ise, birinci grupta saldırgan davranış karşısında ödüllendirilmesi çocukların saldırgan davranış göstermesine sebep olmuş ve tüm katılan çocukların oyuncaklarına karşı saldırgan davranış gösterdiği gözlemlenmiştir. İmamoğlu (2003), saldırgan davranışların gözlemlerle de öğrenilebileceği sonucuna ulaşmıştır.

2.1.3. Öfke ve Bağlanmayla İlgili Yapılan Çalışmalar:

Aksu (2015) tarafından yapılan araştırmada, “Şiddet içeren suçlardan kayıtları olan bireylerin bağlanma stilleri, sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi” bakılmıştır. Bu tez çalışması, 100 erkekten oluşan 18-54 yaş arası daha önceden şiddet içeren suç işlemiş ve 18-61 yaş arası kontrol grubundan oluşmaktadır. bu araştırmanın sonucuna bakıldığında demografik özelliklere göre iki grup arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Araştırmanın bir diğer önemli sonucu ise, bağlanma türleri açısından %10 korkulu, %48 kayıtsız, %25 güvenli ve %17 saplantılı bağlanma stili görülmüştür. Suç kaydı olmayanların ise %15 korkulu, %39 güvenli ve %11 saplantılı bağlanma stilini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada genel olarak olumlu bağlanma stiliyle olumlu davranış özelliklerinin ilişkili olduğu görülürken, olumsuz bağlanma stilleriyle de olumsuz davranış biçimlerinin ilgili olduğu görülmektedir.

Tanış (2014), Sakarya ilinde yapmış olduğu çalışmada 507 kişiden oluşan 213 erkek 294 kadın olmak üzere normal popülasyondan seçilen kişilere bireyin bağlanma

stilleri ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda bağlanma stilleri ile sürekli öfke ve öfke ifade arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu araştırmada korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stilleri ile sürekli öfke, öfkenin içe ve dışa yönlendirilmesi arasında olumlu yönde bir bağlantı bulunmuştur. Aynı zamanda demografik bilgi formunda kullanılan en uzun süre yaşanan yer ve medeni durum ile bağlantı stilleri arasında anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir Tanış (2014).

İmamoğlu (2003), yaptığı çalışmada, öğretmen adaylarının sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 156 kadın, 309 erkek olmak üzere 465 kişiye uygulanan ölçeklerin sonucunda bağlanma stili ile sürekli öfke ve öfkeyi ifade tarzları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Sonuçlara bakıldığında, sürekli öfke ile güvenli olmayan bağlanma stilleri (korkulu, kayıtsız ve saplantılı) arasında doğrusal ve anlamlı ilişki gözlemlenmiştir. Buna eşlik eden öfke dışı boyutu ile korkulu ve kaçınan bağlanma stili arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Aynı zamanda öfke kontrol ile korkulu bağlanma stili arasında ters ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Bu farklılıkların kadınların lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sırasında kullanılan demografik bilgiler (anne-baba eğitim düzeyi, hangi bölüm okudukları, yaş, cinsiyet, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri alan) açısından da anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir.

İmamoğlu S., öğretmen adaylarının öfke ve öfke ifade tarzları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Ayyıldız ve Elkin (2016), tarafından yapılan “Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile sürekli öfke ve öfkeyi ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi” 408 üniversite öğrencisinin katıldığı çalışmaya bakıldığında, üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile öfke ve öfke ifade tarzları arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Bu çalışmaya katılan öğrencilerin %9’unun kayıtsız, %22’sinin korkulu, %33’ünün güvenli, %10’unun saplantılı bağlanma stiline sahip olduğu bulunmuş, %25’inin ise bağlanma stili saptanamamıştır. Güvenli bağlanan üniversite öğrencilerinin öfke kontrol anlamlı ölçüde yüksek, sürekli öfke ve öfke dışı vurma düzeylerinin ise anlamlı ölçüde düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin kayıtsız bağlananların sürekli öfke ve öfkeyi bastırma düzeylerinin yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Sürekli öfke ve öfke ifade ile korkulu bağlanma arasında da anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sevim (2011), yaptığı çalışmasında iki aşamalı uygulamada bulunmuştur. İlk aşamada 240 katılımcı, 2. Aşamada ise 519 katılımcıyla çalışmasını gerçekleştirmiştir. Çalışmasında bağlanma stili ve öfke üzerinde de durulmuştur. Bağlanma stilinin, öfke ve öfkeyi ifade etme biçiminde direkt etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Akmaz (2009), tarafından yapılan bağlanma stilleri ile sürekli öfke ve öfkeyi ifade tarzları araştırmasında katılımcılar eğitim yöneticilerinden seçilmiştir. Eğitim yöneticilerine uygulanan ölçekler sonucunda bağlanma stili, öfke ve öfke ifade biçimi arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür. Korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stiline sahip kişiler öfke içe, öfke dışı ve korkulu, saplantılı bağlanma arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Kayıtsız, korkulu, saplantılı bağlanma stili ile öfke düzeyleri ilişkisinde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda güvenli bağlanma ve öfke kontrol arasında anlamlı ve doğrusal bir ilişki bulunurken korkulu bağlanma ve öfke kontrol arasındaki ilişkiye bakıldığında ters yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Oktay ve Batıgün (2014), tarafından yapılan çalışmada aleksitimi, bağlanma, benlik algısı, kişiler arası ilişki arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmada, Toronto Aleksitimi ölçeğinin yüksek puan kişilerde, düşük puan alan kişilere oranla yüksek kaygılı ve kaçınmacı bağlanma puanına sahip oldukları görülmüştür. Öfkeye bakıldığında ise saldırgan davranmakta, içe dönük ve intikama yönelik davranışlara sık rastlanıldığı gözlemlenmiştir.

Öfke, bağlanma ve çocukluk travmaları arasındaki ilişki incelendiğinde, aile içi yaşanan öfke ve bireyin çocukluk travmalarına bakıldığında nörolojik, biyolojik etkilerin yanı sıra alkol madde kullanımı, yetişkinin çocukluk döneminde istismara uğramış olması, aile içindeki öfke ve saldırganlığın nedenleri arasında yer almaktadır (Taner ve Gökler, 2004).

2.2. Çocukluk Çağı Travmalarının Tanımı

Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) tanımına göre, çocuk istismarı, çocuğun yaşamına karşı, sağlığını tehlikeye sokabilecek, gelişimine ve çocuğa yönelik zarar verebilecek gerçek veya olası zararlar sonuylanabilecek ihtimaller, duygusal veya

fiziksel kötü davranışlar, cinsel istismar, ihmal veya çocuğun ticari bir amaç için kullanılmasını kapsayan bütün davranışların hepsini içerir (Runyan et al., 2002).

Çocuk dönemi travması, dünya çapında oldukça yaygın görülmektedir. Yaklaşık %20 oranında kadınlar, erkeklerse %5-10 arasında cinsel istismara maruz kalmaktadır. Çocuklarda %25-50 oranında fiziksel istismar, duygusal istismar ve ihmal davranışlarına maruz kalmaktadır (World Health Organization, 2010).

Dünya sağlık örgütü raporlarına göre çocukluk çağı travmaları 4 ana başlık altında incelenmektedir. Bu 4 ana başlık, ihmal, fiziksel istismar, cinsel istismar ve duygusal istismardan oluşmaktadır (Kırımsoy ve ark. 2013).

Çocukla ilgilenmekle zorunlu olan kişi tarafından çocuğa karşı tekrarlayan bir şekilde kusurlu, istenmeyen, sevilmeyen, değersiz biri olduğunun hissettirilmesi ve ancak başkalarının ihtiyaçlarını karşıladığı sürece değerli olduğunun çocuğa hissettirilmesi durumunu çocuk tacizi şeklinde tanımlayan Amerikan Profesyonel Cemiyeti (The American Professional Society on the Abuse of Children; APSAC) (1995).

Çocuğun özelliklerinin sürekli kötülenmesi, çocuğu devamlı terk etme ile tehdit oluşturma, çocuğun yaşına ve çocuğun kaldırabileceğinden fazla kendisinden talep ve istekte bulunulması, sosyal açıdan çocuğa yönelik zarar verme, çocuğu ona zarar verebilecek şekilde bakım yöntemleriyle yetiştirilmesi olarak UNICEF tarafından tanımlanmıştır (Kocaer, 2006).

Çocukların gelişimlerine engel olan, bedensel, zihinsel ve ruhsal olarak çocuklara zarar veren istismar ve ihmal durumları beş şekilde ele alınmıştır. İstismar çeşitleri, cinsel, fiziksel ya da duygusal istismar. İhmal çeşitleri ise, duygusal ve fiziksel ihmal olarak gruplandırılmıştır (Taner ve Gökler, 2004).

Bireylerin 18 yaşında önce karşılaştığı fiziksel, duygusal ve cinsel olarak olumsuz davranışlara maruz kalması veya ihmal durumunun gerçekleşmesi ve bakım veren kişilerin ya da ebeveynlerinin kaybı, ayrılma süreçleri, kazalar, göz ve doğal afetler gibi durumlarla karşı karşıya kalması durumunda gerçekleşebilir (Herman, 1992; Şar, 2012).

Son zamanlarda cinsel istismar vakalarında bir artış durumundan bahsedilebilir. Amerika Birleşik Devletleri'nde 1998 yılında çocuk ve ergenlerin binde 1,6'sının cinsel istismara uğradığını bildirmişlerdir. Diğer ülkelerde oluşturulan çalışmalarda da

oranların benzediği gözlemlenmiştir (Putnam, 2003). Türkiye de Trakya Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmada ise, %1.4 aile içi istismar yaşandığı tespit edilmiştir (Koten ve ark., 1996).

2.2.1. Fiziksel istismar

Onsekiz yaşından küçük olan çocuğun, ona bakan kişi tarafından veya dışarıdan bir kişi tarafından fiziksel olarak yaralanması durumudur (Kara ve ark. 2004). Çocuğa karşı elle veya ayakla vurmak, çocuğu boğmaya çalışmak, yakmak gibi davranışlar fiziksel istismar içerisindedir. Çocuğa karşı aktarılan yapay bozukluk ve sarsılmış bebek sendromu da fiziksel istismar türleri arasında yer almaktadır. Aktarılan yapay bozukluk, çocuğun ailesi veya çocuğa bakmakla yükümlü olan kişi veya kişiler tarafından çocukta bir hastalık oluşmasına zemin hazırlanması veya çocukta bir hastalık uydurması ve o hastalıkla ilgili çocuğa karşı gereksiz bir tedavi uygulama süresi de özel bir çocuk istismarı türüdür. Çocuk doktora gittiğinde, çocuğa karşı yapılan gereksiz müdahaleler veya çocuğa yanlış ilaç verilmesi doktorlarında bu sürece istemeden dahil olmalarına sebep olmaktadır (Kırımsoy ve ark. 2013).

2.2.2. Cinsel istismar:

Çocuk istismarı çeşitleri içerisinde saptanması en zor olan cinsel istismardır. Genellikle cinsel istismar zor ortaya çıkartılır ve gizli kalma oranı yüksektir. Cinsel istismarın çocuk üzerindeki etkisi kısa ve uzun vadede ruhsal açıdan görülmektedir. Çocuğa kendisinden beş yaş büyük bir kişi tarafından n, cinsel doyum için kullanılması, cinsel olarak kendini uyarmak amaçlı kullanması, pornografi için çocuğun kullanılması, çocuğun fuhuş yapmaya zorlanması durumlarını içermektedir (Akduman ve ark., 2005; Nurcombe, 2000). Çoğunlukla çocuk cinsel istismar karşısında hayır diyebilecek koşullarda bulunmuyordur. Eğer cinsel istismar bir ebeveyni tarafından gerçekleşirse, çocuk sapkın olan ebeveynini o haliyle kabullenmeye zorunda kalır (Habip, 2007). Araştırmacılar ensest kavramını tanımlarken farklı görüşlerde bulunmuşlardır. Kimi anne, baba ve kardeş tarafından gerçekleşen cinsel istismar durumu, kimi ise çocuğa bakım veren kim olursa olsun biyolojik bağa bakılmaksızın gerçekleşen cinsel istismar

durumunu ensest olarak tanımlamışlardır. Ensest sıklıkla baba tarafından gerçekleştiği görülmektedir. Ensestin çocuk üzerinde oluşan etkisi, gerçekleşen cinsel istismar içerisinde şiddet içerme durumuna, çocuğun yaşına veya çocuğun hangi gelişim evresinde olmasına, çocuğun faille olan ilişkisine bağlı olarak değişmektedir. Cinsel istismar sonrası ailenin çocuğa yaklaşım şeklide çocuğun psikolojisini çok etkilemektedir (Akduman, G.G. ve ark, 2005).

Çocuk başlangıçta cinsel istismarı bastırabilir ve bu bastırılan süreç ergenlik döneminde tekrar ortaya çıkabilir. “sonradan etki” zamanı diye Freud bunu isimlendirir. Bu durum, çocukluk döneminde gerçekleşen cinsel istismarın sonradan hatırlanması ve bastırılmış olan bu durumun travmatik bir şekilde ortaya çıkmasıdır (Habip, 2007).

Cinsel istismara uğrayan çocuklarda, parmak emme, enüresis, enkopresis, tırnak yeme gibi davranışlar gözlemlenmektedir. Bunun yanı sıra bedensel olarak karın, baş ağrıları, kusma ortaya çıkabilir. Duygusal olarak ise kaygı, güvensizlik, daha ilerleyen yaşlarda ise çocuk suçluluk, depresyon gibi süreçler yaşamasına sebep olabilir (Akduman, G.G. ve ark, 2005).

2.2.3. Duygusal istismar

Duygusal istismar çocuk üzerindeki etkisi daha uzun sürelidir. Fiziksel ve cinsel istismar sonucunda çocukta duygusal istismar görülebilir. Fiziksel ve cinsel istismardan daha geniş bir alanı kapsar. Bunun nedeni ise cinsel ve fiziksel istismarın duygusal istimara sebep olabilmesidir (Gemalmaz, 2005). Çocuğa sevilmediğinin hissettirilmesi, terk etmek ile tehdit edilmesi, aşağılanması, küçük düşürülecek davranışlarda bulunulması, çocuğa değer verilmemesi, çocuğun sadece başkalarına hizmet ettiği sürece değerli ve sevilebilir olduğunun hissettirilmesi durumu duygusal istismar olarak tanımlanır (Sayar ve Bağlan, 2010).

2.2.4. İhmal

“Dünya Sağlık Örgütü, 1999’da yayımladığı tebliğde, ihmali; çocuğun fiziksel veya ruhsal sağlığı için gerekli olan eğitim, beslenme, barınma ve güvenli bir ortamda

yaşama hakkını sağlaması gereken anne-babanın, bunları sağlamaması olarak tanımlamıştır” (Sayar ve Bağlan, 2010, s.250).

Duygusal ihmal, çocuğun psikolojik bakımının bakım vereni tarafından reddedilmesi. Çocuğun ilaç veya alkol kullandırılması veya çocuğa bu ve benzeri uygunsuz davranışlara izin verilmesi, çocuğa karşı yetersiz şefkat ve ilgi verilmesi durumunu duygusal ihmal olarak tanımlanır (Tuna, 2010).

Fiziksel ihmal ise, çocuğun ebeveyni tarafından yada çocuğa bakmakla yükümlü kişinin çocuğa gerekli olan beslenme imkanlarını sunmaması, tıbbi bakımını yerine getirmemesi ve giyim, korunma gibi çocuğun temel ihtiyaçlarının bakım veren kişiler tarafından karşılanmama durumudur (Taner ve Gökler, 2004).

2.3. Bağlanma

Bağlanma kişinin sosyal yaşamı içinde olan kavramlardan bir tanesidir. Kişilerin sosyal ilişkilerini oluşturan ve sosyal ilişkilerinin gelişmesini sağlayan bir davranıştır (Bowlby, 1973:256-260).

Bebeklerde doğdukları süreçten itibaren bakıma ihtiyaçları bulunmaktadır. Ona ilgi gösterecek, karnını doyuracak, onunla ilgilenecek ve onu hayata hazırlayacak bir bakıcıya ihtiyaç duyar. Bebeğin bu süreçte bazı ihtiyaçları karşılanır, bazı ihtiyaçları karşılanamaz. Bebek bu durum sonucunda bir beklentiye sahip olur. Bu sayede bebek kendi ve diğerleri hakkında ilk deneyimlere sahip olur. Bu ilk deneyimlerin, ileriki yaşantısında bağlanma şekillerine etkisi büyüktür. Bebeklik döneminde oluşan ilk bağlanma stilleri yetişkinlik döneminde kurulan bağlanma stilleri üzerinde etkileri bulunmaktadır (Crittenden, 1990).

Bowlby'in oluşturduğu bebek ve onun ilk bakıcısı arasındaki bağın ileriki yaşamındaki etkisi ilk kez Mary Ainsworth tarafından sınanmıştır. Ainsworth'e göre çocukluk döneminde 3 çeşit bağlanma türü bulunmaktadır. Bunlar, güvenli bağlanma, kaygılı bağlanma ve kaçınan bağlanma olmak üzere 3'e ayrılmıştır. Bunlardan ilki olan güvenli bağlanma stili, bakım veren kişi bebeğe karşı ihtiyaçlarını karşılıyorsa güvenli bir bağ oluşur. Güvenli bağlanma stiline yönelik yetiştirilen bebekler,

kendilerini güvende hissettikleri için enerjilerini etraflarını keşfetmeye yönelik kullanırlar. Anne yanından ayrıldığı zaman ise, keşfetmeyi bırakır. Çünkü bebekte bir kaygı oluşur. Bu kaygı anne yanına gelince söner ve bebek sakinleşir (Selçuk, Zayas ve Hazan, 2010).

Ainsworth'ün bir diğer bağlanma modeli ise kaygılı bağlanmadır. Bakım veren kişi ile bebek arasında tutarsız bir davranış modelleri bulunur (Bartholomew & Horowitz, 1991). Bakım veren kişi bebeğin ihtiyaçlarını karşılama konusunda tutarsız davranışlar oluşturursa, bebekte kaygı ortaya çıkar ve bebekte kaygılı bağlanma stilli görülür. Bu kaygı durumu bakım verenden ayrıştığı noktada bebek, öfkeli ve dirençli olur. Bakım veren tekrar yanına geldiğinde ise bu duygu durumunda tam olarak bir sakinleşme oluşamaz (Selçuk, Zayas ve Hazan, 2010).

Ainsworth'ün son bağlanma modeli ise kaçınan bağlanma stillidir. Bu bağlanma stillinde ise, bebek ve bakım veren arasında kurulan ilişkide bakım veren bebeğin isteklerini karşılamayı reddetmektedir. Bunun sonucunda da bebekte kaçınan bağlanma stilli oluşmaktadır (Selçuk, Zayas ve Hazan, 2010). Bebekler bu süreçte bakım veren tarafından ihtiyaçları tam olarak karşılanmadığı için kendi kendilerine yetmeye çalışırlar (Solmuş, 2008). Bu süreçte bebekler bakım verenle ayrışıp tekrar buluştuklarında ise kaygı duymaz ve bakım verenle ayrışma sonrası birleşmeyi reddeder (Selçuk, Zayas ve Hazan, 2010).

2.3.1. Yetişkin dönemdeki bağlanma

İlk ilişkimiz olan bakım veren bebek ilişkisi sonraki ilişkilerimizde temel oluşturur (Bowlby, 2013). Bebeklik döneminde ilk verenle kurulan bağ, ergenlik döneminde akranlar üzerinden devam etmektedir. Bebeklik döneminde güveli bağlanma ilişkisi kurmak, kişinin yetişkinlik döneminde sağlıklı ilişkiler kurmasını ve problemlerle baş etme kapasitesinin yükselmesini sağlar. Bebeklik döneminde güvensiz bağlanma ilişkisi oluşturanlar ise, ilişkilerinde sorun yaşarlar ve problemler karşısında baş etme kapasiteleri düşüktür. Aynı zamanda bebeklik dönemindeki ilk

bakım verenle kurulan bağlanma ergenlik ve erişkinlik dönemindeki psikopatolojilerin oluşmasına temel olduğu düşünülmektedir. (Uygun, Öztop, Eşel, 2013).

Bağlanma stilleri, ilk bebeklik döneminde ilk bakım veren ile kurulan bağlanma, yaşamımız sürecinde diğer bağlanma biçimlerimizi belirleyen süreçtir. İlk olarak bağlanma anne-çocuk arasında başlar, sonra yaşamı sürecinde farklı şekillerde devamlılık gösterir. Yaşamımız boyunca karşılaşılabileceğimiz bağlanma türleri, arkadaşlarla bağlanma, eşe bağlanma, bir takıma bağlanma, partnerine bağlanma, siyasi bir görüşe bağlanma gibi görülmektedir (Uygun, Öztop, Ezel, 2013).

Bebeğin bakım verenle kurmuş olduğu bağ, başlangıçta biyolojik varlığının devamlılığı üzerine olup daha sonra bu bağ hem biyolojik hem de psikolojik olmak üzere içselleştirilerek yaşamını biçimlendirmesini sağlar (Hamarta, 2004).

İlk bakıcısıyla kurulan ilişki sevgi dolu ve güvenli bir ilişki kurulmuş ise bebeğin kendisinde güven hissi oluşur, çocukluk döneminden yetişkinlik dönemine geçme sürecinde bireyin güven içinde olmasını sağlayacaktır (Deniz, Hamarta ve Arı, 2005; Soysal, Ergenekon ve Aksoy,1999).

Bebeklik bağlanma biçimleri kişilik gelişimi üzerinde etkileri bulunmaktadır. Bağlanma stillerinin kişinin yaşamı boyunca oluşan etkilerini görmek için 242 üniversite öğrencisine Shaver ve Brennan (1992) tarafından bir çalışma yapılmıştır. Güvenli bağlanma stiline sahip olan kişilerde güvensiz bağlanma stiline sahip olan kişilere oranda da az nörotik, daha az endişeli ve dışa dönük, bununla beraber kaçınmalı bağlanma stiline sahip olan kişilerde ise kurdukları bağların daha kısa süreli, daha çok korkulu, bağ kurmaktan kaçınan ve kurdukları bağlarda uyumsuz oldukları tespit edilmiştir.

2.3.2. Bağlanmanın dörtlü modeli

Bartholomew ve arkadaşları (1991), yetişkin bağlanma stilini kendi ve başkalarıyla kurduğu bağlanma tarzını dört kategoride incelemiştir. Yetişkin dönemde kişinin kendi ve diğer kişilerle kurduğu bağlanma stillerini olumlu ve olumsuz şekilde

dört boyutta incelemiştir. Bu dört boyut, güvenli, saplantılı, kaygılı ve korkulu bağlanma stilli şeklindedir. Bu dörtlü bağlanma modelini incelediğimizde aralarında güvenli bağlanma modeli olumlu ilişki kurmaya yöneliktir. Güvenli bağlanma stilline sahip kişilerde, kendi ve diğerleriyle olan ilişkilerinde değer görebildiğini, sevdiğinin aynı zamanda kendine değer veren ve seven bir ilişki içerisinde olabilir. Diğer üç bağlanma modelinde ise kendi ve diğerleriyle olan bağlanma ilişkileri olumsuz yöndedir. Saplantılı, kaygılı ve korkulu bağlanma stilleri güvensiz bağlanma stilli altında toplanmaktadır.

2.3.3. Çocukluk çağı travmaları ve bağlanma stilleri ile ilgili yapılan araştırmalar

Bireyin güven duygusunun oluşma süreci çocukluk dönemlerindeki yaşadığı deneyimlere bağlıdır. Bireyin kişiliğinin oluştuğu dönem çocukluk çağlarıdır (Brown ve Anderson, 1991, s. 57). Dumuşoğlu ve Doğru (2006) tarafından yapılan araştırmada 579 üniversite öğrencisi üzerine yapılan çalışma çocukluk örselenme yaşantılarının (duygusal, fiziksel ve cinsel istismar) ergenlerin ilişkisel depresyon, ilişkisel saplantı ve ilişkisel benlik saygısı araştırılmıştır. Bu araştırma sonuçlarına bakıldığında ergenlerin ilişkisel depresyonu ve çocukluk örselenme yaşantısı arasında anlamlı düzeyde pozitif, çocukluk örselenme yaşantıları arasında bulunan duygusal istismar ve fiziksel istismar ve ilişkisel benlik saygısı arasında anlamlı bir düzeyde negatif bir bağlantı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Zerenoğlu (2011) yaptığı çalışma incelendiğinde bağlanma stilleri ve çocukluk çağında fiziksel kötüye kullanım arasında anlamlı bir bağ görülmüştür. Yapılan araştırmada örselenmiş çocukluk yaşantıları ile bağlanma stilleri arasında yer alan korkulu bağlanma stillinin ilişkili olduğu bulunmuştur.

3.BÖLÜM

YÖNTEM

3. 1. Örneklem

Bu çalışma, psikolojik danışmalık merkezine başvuruda bulunan 50 kadın ve 50 erkek olmak üzere 100 birey ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan kişiler İstanbul'un Anadolu ve Avrupa yakası olmak üzere çeşitli semtlerden psikolojik destek alan kişilerden oluşmuştur. Katılımcıların yaş aralığı 18 ile 60 arasında değişmektedir. Katılımcıların yaş ortalaması 35,74'dür. Katılımcıların eğitim düzeyi ilkokul, ortaokul, lise, yüksek okul, üniversite, yüksek lisans olmak üzere 6 grupta değerlendirilmiştir. Eğitim düzeyi ilkokul olanlar 15 kişi, ortaokul olanlar 11, lise olanlar 28, yüksek okul olanlar 7, üniversite olanlar 37, yüksek lisans olanlar 2 olmak üzere 100 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların gelir düzeyi, düşük, orta, yüksek olmak üzere değerlendirilmiştir. Katılımcıların gelir düzeyi düşük olan kişi sayısı 10, orta olan 78, yüksek gelir sahibi olanlar ise 12 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların medeni durumları ise, evli 72, bekar 20, boşanmış 7, dul 1 olmak üzere dört grupta değerlendirilmiştir (Tablo 2.1).

Tablo 3.1: Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Betimleyici İstatistikler

		n	%
Cinsiyet	Kadın	50	50,0
	Erkek	50	50,0
Eğitim Durumu	İlkokul	15	15,0
	Ortaokul	11	11,0
	Lise	28	28,0
	Yüksek okul	7	7,0
	Üniversite	37	37,0
	Yüksek lisans	2	2,0
Çalışma Durumu	Hayır	39	39,0
	Evet	61	61,0
Maddi Koşul Düzeyi	Düşük	10	10,0
	Orta	78	78,0
	Yüksek	12	12,0
Medeni Durum	Evli	72	72,0
	Bekar	20	20,0
	Boşanmış	7	7,0
	Dul	1	1,0
Evlilik Süresi	0 yıl	20	20,0
	1 yıldan az	4	4,0
	1-2 yıl arası	7	7,0
	2-5 yıl arası	12	12,0
	5-10 yıl arası	10	10,0
	10 yıldan fazla	47	47,0
Kendinize zarar verme düşünceleri bulunmakta mıdır?	hiçbir zaman	100	100,0

Tablo3.2. Yaş değişkenine göre tanıtıcı istatistikler

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
yas	100	18,00	60,00	35,74	9,02

3. 2. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama amacı ile katılımcılara, Onam Formu, Sosyo-Demografik Bilgi Formu (SVF), yetişkinlerin romantik ilişkilerindeki bağlanma biçimlerini ölçmek için Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II), çocukluk çağı travmaları, sürekli öfke ve öfke ifade etme ölçeği uygulanmıştır.

3. 2. 1. Onam Formu

Çalışmaya başlamadan önce katılımcılara araştırmanın amacı, çalışmanın kimler tarafından yürütüldüğü, katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu, kimlik bilgilerinin alınmayacağı ve çalışma boyunca izlenecek işlemler hakkında bilgi içeren onam formu verilmiştir.

3. 2. 2. Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Araştırmada 10 maddeden oluşan bir bilgi formu kullanılmıştır. Hazırlanan bilgi formu, katılımcıya kişisel sorular yöneliktir. Bu formda, kişilerin çocukluk travmalarının, bağlanma stilleri ve öfke ve öfkeyi ifade edim biçimleriyle ilişkili olabileceği düşünülen demografik özelliklere ait sorular bulunmaktadır.

3. 2. 3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II)

Brennan, Clark ve Shaver (1998) geliştirdiği Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), yetişkinlerin bağlanma stillerini incelemek için kullanılmaktadır. Bağlanma ölçekleri arasında en fazla kullanılanları Brennan, Clark ve Shaver (1998) tarafından bir araya getirilerek, ortaya çıkan maddelere faktör analizi uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda, yetişkin bağlanma davranışlarını 18'er maddeden oluşan, yetişkin bağlanma sürecini iki boyuttan ölçen toplam 36 sorudan oluşan bir ölçek geliştirilmiştir. Geliştirilen Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'ni (YİYE), yetişkin bağlanma davranışlarının "bağlanmaya ilişkin kaygı" ve "bağlanmaya ilişkin kaçınma" olmak üzere iki alt boyutunu incelemektedir (Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal, 2005).

Fraley ve arkadaşları (2000), Brennan ve arkadaşları (1988) tarafından oluşturulan madde havuzunu kullanmış, yapılan analizler sonucunda 18 kaygı ve 18 kaçınma maddesini en yüksek ayırt etme değeri olarak seçerek YİYE-II'yi oluşturmuşlardır. 18 kaçınma maddesinin içerisindeki 13 madde ve 18 kaygı maddesi

içerisinde bulunan 6 madde YİYE ölçeğiyle ortak, bulunan diğer 17 madde ise YİYE ölçeğinden farklıdır (Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal, 2005).

Fraley, Waller ve Brennan'ın (2000) tarafından geliştirilen Yakın İlişkilerde Yaşantılar II Envanteri'nin eş versiyonu bu çalışma içerisinde kullanılmıştır. Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal (2005) tarafından soruları kişilerin eşlerine yönelterek (Örneğin, eşime yakınlaşmak bana zor gelir) Türkçeye adapte edilmiştir.

Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal (2005) tarafından ölçeğin Türkçeye uyarlanması yapılmıştır. 256 üniversitede okuyan öğrenciye uygulanmıştır. Ölçeğin geçerliliğini oluşturan 36 madde üzerinde temel olan bileşenlerin analizi uygulanmıştır. Cronbach Alfa Yakın İlişkilerde Yaşantılar II Envanterinin alt ölçekleri olan, kaygı ve kaçınma boyutları için güvenilirliği incelemek amacıyla katsayıları hesaplanmış ve iç tutarlılık katsayılarının yüksek olduğu bulunmuştur. Değer kaçınma için .90, kaygı için .86'dır. Her iki zamanda da ölçekleri dolduran 86 katılımcının verileri kullanılarak, Yakın İlişkilerde Yaşantılar II Envanteri'nin kaygı ve kaçınma boyutlarının test-tekrar test güvenilirlikleri yapılmıştır. Bu analiz sonucunda test-tekrar test güvenilirliği kaygı boyutunun .82, kaçınma boyutunun da .81 oranında bulunmuştur (Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal, 2005).

Yakın İlişkilerde Yaşantılar II Envanterinde 7 Aralıklı Likert tipi ölçek üzerinden katılımcıların değerlendirmeleri istenmiştir (1= hiç katılmıyorum, 7= tamamen katılıyorum). Bu uygulamayı romantik üzerindeki duygu ve düşünceleri üzerinden değerlendirmeleri istenmiştir (Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal, 2005). İki alt boyuttan alınan puanlar 18 ile 126 arasında değişiklik göstermektedir. Ölçekte bazı maddeler ters kodlanmaktadır (Uluyol, 2014).

3.2.4 Sürekli Öfke- Öfke Tarz Ölçeği (The State Trait Anger Scale)

Çalışmada katılımcılara öfke düzeylerine bakmak için Sürekli Öfke ve Öfke Tarz Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin orijinal adı Trait Anger and Anger Expression Scale olarak kullanılmaktadır. Ölçek Spielberger ve arkadaşları tarafından 1983 yılında geliştirilmiştir. Özer, 1994 yılında ise Türkçeye uyarlanması sağlanmıştır. Ölçek ergen ve yetişkinlere uygulanabilmektedir. Ölçek 34 maddeden test 3 alt ölçeğe sahiptir. Bu alt ölçekler içe yönelik öfke, dışa yönelik öfke ve öfke kontrolünden oluşmaktadır.

Ölçekte dörtlü likert sistemi kullanılmaktadır. Katılımcıların, Hiç (1 puan), Biraz (2 puan), Oldukça (3 puan) ve Tümüyle (4 puan) seçeneklerinden birini değerlendirip işaretlendirmeleri beklenmektedir.

Ölçekte yer alan ilk 10 madde sürekli öfkeyi ölçmekte, kalan 24 madde ise öfke ifade tarzlarını ölçmektedir. Kişinin ne düzeyde öfke yaşadığını ve kişinin genelde kendini nasıl hissettiğini ölçmek için sürekli öfke bölümüne bakılmaktadır. Bu bölümden elde edilecek en düşük puan 10, en yüksek puan ise 40'tır. Öfke İfade Tarzı Ölçeği, öfke içe vurumu alt ölçeği sorular içerisinde (13, 15, 16, 20, 23, 26, 27 ve 31.) maddelerini kapsamakta, öfke dışı vurumu alt ölçeği (12, 17, 19, 22, 24, 29, 32 ve 33.) maddelerini kapsamakta ve öfke kontrolü alt ölçeği ise, (11, 14, 18, 21, 25, 28, 30 ve 34.) maddelerini kapsayan üç alt grup bulunmaktadır. Bu üç alt ölçekten alınabilecek en yüksek puan 32, en düşük puan ise 8'dir. Orjinal ölçeğin Cronbach Alfa değeri .77 ile .88 arasındadır.

Ölçeğin Türkçeye uygun geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Özer (1994) tarafından yapılmıştır. Özer (1994) tarafından oluşturulan bu ölçek maddelerin tümü düzdür. Sürekli öfke alt ölçeğinde bireyler 10 ile 40 arasında bir puan alarak değerlendirilirler. Öfke ifade tarz alt ölçeğinde ise her bir boyut için toplamda alınan puan 8 ile 32 puan olmak üzere değerlendirmeye alınır. Her alt testin tek tek tutarlılığı hesaplanmış olup, 0.79 sürekli öfke için, 0.62 öfke alt testi için, 0.78 öfke dışı alt testi için ve 0.84 öfke kontrol alt testi için değerlere ulaşılmıştır (Savaşır & Şahin, 1997).

3.2.5 Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ÇÇTÖ (Childhood Trauma Questionnaire (CTQ))

Yapılan araştırma neticesinde yetişkin bireylerde 20 yaş öncesi istismar ile ihmal yaşanmışlıklarını değerlendirmek amacıyla Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ) uygulanmıştır. Bernstein ve arkadaşları (1994, akt., Aydemir ve Köroğlu, 2012) tarafından geliştirilen bir kendine ö< değerlendirme ölçeği olan Çocukluk Çağı Travma Ölçeğinin orijinal ismi "Childhood Trauma Questionnaire (CTQ)" olarak

kullanılmıştır. Çocukluk Çağı Travma Ölçeği klinik ve klinik dışı gruplara uygulanabilmektedir (Aydemir ve Köroğlu, 2012).

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinde üç tanesi travmanın inkarını ölçen maddeler olmak üzere 28 sorudan oluşmaktadır ve katılımcılardan her bir maddeyi beşli likert tipi (1:hiçbir zaman, 2: nadiren, 3:zaman zaman, 4: sık olarak,5:çok sık) olarak değerlendirmeleri istenmektedir. Çocukluk çağı istismarıyla ilişkili olarak ölçekte cinsel, fiziksel, emosyonel (duygusal) istismarı ve emosyonel, fiziksel ihmal olmak üzere beş alt boyuttu bulunmaktadır (Aydemir ve Köroğlu, 2012).

Ölçek daha sonraki senelerde Vedat Şar tarafından kısaltılarak Türkçeye uyarlanmıştır (Şar, Öztürk ve İkikardeş, 2012). Ölçeğin yönlendirilmesinde, ölçeği dolduracak kişilerin 20 yaşından önce başından geçmiş olaylarla ilgili olarak sorular sorulmakta ve bu soruları kendilerine en uygun gelen şekilde ölçek içerisinde değerlendirerek işaretlemeleri istenmektedir (Aydemir ve Köroğlu, 2012).

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt puanlar 5-25, toplam puan 25-125 arasında değer verilir. Duygusal istismar 3,8,14,18,25 numaralı maddelerle, fiziksel istismar 9,11,2,15,17 numaralı maddelerle, fiziksel ihmal 1,4,6,2,26 numaralı maddelerle, duygusal ihmal 5,7,13,19,28 numaralı maddelere, cinsel istismar 20,21,23,24,27 numaralı maddelere bakılarak değerlendirmeye alınır. Travmanın minimizasyonunu ölçmek için 10,16 ve 22 numaralı maddelere bakılır. (2,5,7,13,19,26,28) maddelerine bakılarak ölçek puanlarının hesaplanmasında olumlu ifadelerden oluşan puanlar ters çevrilir (örneğin 1 puan 5 puana, 2 puan 4 puana dönüştürülür). Madde 10,16 ve 22 ise müspet ifadeler olmasına karşın minimizasyonla ilgisi bulunmamaktadır. Bu sebepler bu maddelerin ters çevrilmesine gerek yoktur. Çünkü bu maddeler travmanın inkarını ölçmekte ve toplam puanı etkilememektedir. Bu üç madde içerisinde sadece en yüksek puan olan 5 puan hesaba katılır ve bir puan olarak minimizasyon puanının hesaplamak için kullanılır (Şar ve ark., 2012).

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ile çocukluk çağı cinsel, fiziksel, emosyonel (duygusal) istismarı ve emosyonel ve fiziksel ihmalini olmak üzere beş alt puan ile hepsinin bir araya getirilmesinden oluşan toplam puan elde edilir (Aydemir ve Köroğlu, 2012).

Türkçe versiyonu için ölçeğin kesme puanı hesaplanmamıştır. Fakat “Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin Türkçe Uyarlamasının Geçerlilik ve Güvenilirliği” için Vedat Şar, Erdinç Öztürk ve Eda İkikardeş 2012 yılında bazı araştırmalarda bulunmuştur. Şar ve arkadaşları (2012) tarafından yapılan bu çalışmada, cinsel ve fiziksel istismar için 5 puanın aşılmasının, sorulardan herhangi birine en alt seviyede de olsa evet cevabı verilmesinin pozitif bildirim olarak sayılması gerektiğini düşündürmektedir. Fiziksel ihmal ve duygusal istismar puanları içinse bu sınırın 7 puan, duygusal ihmal için de 12 puan düzeyine çekilebileceği görülmektedir. Toplam puan için ise bu sınırın 35 civarında olabileceği anlaşılmaktadır.

Şar ve arkadaşları (2012) tarafından, ölçeğin Türkçe uyarlama ve geçerlilik ve güvenilirlik incelemesinde iç tutarlılığı ölçmek için Cronbach alfa ve yarım test (Guttman formülü) metotları uygulanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığını gösteren Cronbach alfa değeri incelemede bütün katılımcılardan meydana gelen grup için (N=123) 0.93 olarak elde edilirken, Guttman yarım test katsayısı ise 0.97 olmuştur. Bu grupta her bir madde ve toplam puan arasındaki korelasyonlar Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı hesaplanarak elde edilmiştir. Madde 4 ($r=.17$) dışında tüm neticeler 0,30'un üzerinde ve çoğu 0,50'nin üzerinde elde edilmiştir (Aydemir ve Köroğlu, 2012). Test-tekrar testinde korelasyon katsayısı 0.90'dır ($p<0.001$, $N=48$). Alt puanlar için ise korelasyon katsayıları şöyledir: Duygusal istismar ($r=0.90$, $p=0,001$), duygusal ihmal ($r=0.85$ $p<0.001$), fiziksel istismar ($r=0.90$ $p<0.001$), cinsel istismar ($r=0,73$ $p<0.001$), fiziksel ihmal ($r=0.77$ $p<0.001$), minimizasyon ($r= 0.71$ $p<0.001$) (Aydemir ve Köroğlu, 2012; Şar ve ark., 2012).

Bu araştırmada CTQ-28-Final ölçeği toplam Cronbach Alpha değeri 0.57 bulundu. Ölçek içi korelasyon analizinde tüm alt ölçeklerin birbirleriyle 0.27 ile 0.001 oranında korelasyon gösterdikleri görüldü. Sonuç olarak, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin (ÇÇTÖ) geçerli ve güvenilirliği bulunmuştur (Şar, Öztürk ve İkikardeş, 2012).

3.3. Veri Analizi

Öncelikle sürekli değerlerin tanımlayıcı istatistikleri verilmiştir. Tanıtıcı istatistikler gösterilirken ($\text{ort} \pm \text{std. sapma}$) ve Frekans (Yüzde %) olarak belirtilmiştir. Değişkenler normallik, varyansların homojenliği ön şartlarının kontrolü yapıldıktan sonra (Shapiro Wilk ve Levene Testi) değerlendirilmiştir. Veri analizi yapılırken, iki grup karşılaştırması için bağımsız iki grup t testi (Student's t testi) ile sağlanmadığında ise Mann Whitney-U testi kullanılmıştır. Sürekli iki değişken arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Katsayısı ile parametrik test ön şartlarını sağlamadığı durumda ise Spearman Korelasyon Katsayısı ile değerlendirilmiştir. Kategorik verilerin analizinde ise ki kare ve fisher exact's test yöntemleri kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $\alpha=0,05$ ve $\alpha=0,01$ olarak gösterilmiştir. Veriler (SPSS, Chicago IL, Version 17) paket programında değerlendirilmiştir.

BÖLÜM 4

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen verilere uygulanan istatistiksel analizlerin sonuçları ele alınmaktadır. Öncelikle sürekli değerlerin tanımlayıcı istatistikleri verilmiştir. Tanıtıcı istatistikler gösterilirken (ort±std.sapma) ve Frekans (Yüzde %) olarak belirtilmiştir. Değişkenler normallik, varyansların homojenliği ön şartlarının kontrolü yapıldıktan sonra (Shapiro Wilk ve Levene Testi) değerlendirilmiştir. Veri analizi yapılırken, iki grup karşılaştırması için bağımsız iki grup t testi (Student's t testi) ile sağlanmadığında ise Mann Whitney-U testi kullanılmıştır. Sürekli iki değişken arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Katsayısı ile parametrik test ön şartlarını sağlamadığı durumda ise Spearman Korelasyon Katsayısı ile değerlendirilmiştir. Kategorik verilerin analizinde ise ki kare ve fisher exact's test yöntemleri kullanılmıştır

4. 1. Betimleyici İstatistiksel Analizler

4. 1. 1. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeğine İlişkin Betimleyici İstatistikler

Araştırmanın diğer bağımsız değişkeni olan bağlanma boyutları, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II) envanteri ile ölçülmüştür. Ölçeğin bağlanmanın kaygı ve bağlanmanın kaçınma boyutu olmak üzere 2 alt ölçeği bulunmaktadır. Betimleyici İstatistik sonuçlarına göre, bağlanmanın kaygı boyutu puan

aralığı 1,44-4,06 arasında ($X \pm SS$; $3.15 \pm .45$), bağlanmanın kaçınma boyutu ise 2,33-4 arasında ($X \pm SS$; $3.32 \pm .33$) değişmektedir (Tablo 3.1).

Tablo 4.1 Bağlanma Stilleri Ölçeği ve alt boyutlarının tanıtıcı istatistikleri

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Kaçınma Davranışı	100	2,33	4,00	3,32	0,33
Kaygı Davranışı	100	1,44	4,06	3,15	0,45

4.1.2. Çocukluk Çağı Travması Ölçeğine İlişkin Betimleyici İstatistikler

Katılımcılar arasında geçmiş yaşantısında ihmal ve istismar mağduru olanların dağılımları aşağıda yer almaktadır. Duygusal İstismar puan aralığı 5-20 arasında ($X \pm SS$; 8.3 ± 3.8) değişmektedir. Fiziksel istismar puan aralığı 5-23 arasında ($X \pm SS$; $6,10 \pm 2,84$) değişmektedir. Fiziksel ihmal puan aralığı 5-20 arasında ($X \pm SS$; $11,76 \pm 2,48$) değişmektedir. Duygusal ihmal puan aralığı 7-25 arasında ($X \pm SS$; $17,38 \pm 4,73$) değişmektedir. Cinsel istismar puan aralığı 5-25 arasında ($X \pm SS$; $6,97 \pm 3,99$) değişmektedir.

Tablo.4.2 Çocukluk Çağı Travmaları ölçeği ve alt boyutlarının tanıtıcı istatistikleri

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Duygusal İstismar	100	5,00	20,00	8,30	3,85
Fiziksel İstismar	100	5,00	23,00	6,10	2,84
Fiziksel ihmal	100	5,00	20,00	11,76	2,48
Duygusal (emosyonel) ihmal	100	7,00	25,00	17,38	4,73
Cinsel istismar	100	5,00	25,00	6,97	3,99

4.1.3. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Biçim Ölçeğine İlişkin Betimleyici İstatistikler

Sürekli öfke – öfke tarz ölçeğine ilişkin istatistiksel değerler incelendiğinde en yüksek ortalamanın durumluluk öfke alt boyutunda, en düşük ortalamanın da öfkeyi dışa vurma alt boyutunda olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra grubun en fazla homojenlik gösterdiği alt boyut durumluluk öfke iken, sürekli öfke alt boyutunda grubun daha fazla heterojen yapıya sahip olduğu görülmektedir.

Sürekli öfke puan aralığı 11-40 arasında ($X \pm SS$; 22,89 \pm 6,96) değişmektedir. Durumluluk öfke puan aralığı 15-32 arasında ($X \pm SS$; 23,66 \pm 3,77) değişmektedir.

Tablo.4.3 Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği ve alt boyutlarının tanıttıcı istatistikleri

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Sürekli Öfke	100	11,00	40,00	22,89	6,96
Durumluluk Öfke	100	15,00	32,00	23,66	3,77
Kontrol altına alınmış öfke	100	8,00	29,00	19,58	4,01
Dışavurulan Öfke	100	8,00	32,00	17,30	5,30
İçte tutulan öfke	100	9,00	29,00	18,01	4,43

4. 2. Araştırmada Yer Alan Değişkenleri Ölçen Ölçeklerden ve Alt Bölümlerinden Alınan Puanların Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

4. 2. 1. Çocukluk çağı travmalarının ve Alt Boyutlarından alınan Puanların Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların çocukluk çağı travmaları ve alt boyutları puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Değişkenler normallik, varyansların homojenliği ön şartlarının kontrolü yapıldıktan sonra (Shapiro Wilk ve Levene Testi) değerlendirilmiştir.

Tablo.4.4 Cinsiyet değişkenine göre Çocukluk Çağı Travmaları ölçeği ve alt boyutlarının karşılaştırılması (2 Grup Karşılaştırılması)

Cinsiyet		N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	p
Duygusal İstismar	Kadın	50	8,34	3,97	0,56	0,918
	Erkek	50	8,26	3,76	0,53	
Fiziksel İstismar	Kadın	50	5,82	1,71	0,24	0,327
	Erkek	50	6,38	3,64	0,51	
Fiziksel ihmal	Kadın	50	11,82	2,23	0,32	0,81
	Erkek	50	11,70	2,73	0,39	
Duygusal (emosyonel) ihmal	Kadın	50	18,52	4,67	0,66	0,015*
	Erkek	50	16,24	4,55	0,64	
Cinsel istismar	Kadın	50	7,76	4,43	0,63	0,047*
	Erkek	50	6,18	3,36	0,48	

*p<0,05

Cinsiyet değişkeni kategoriler arasında Çocukluk Çağı Travmaları ölçeği duygusal ihmal, Cinsel İstismar alt boyutları bakımından istatistik olarak anlamlı bir farklılık vardır (p<0,05).

Cinsiyet değişkeni kategoriler arasında Çocukluk Çağı Travmaları ölçeği Toplam Puanı bakımından istatistik olarak anlamlı bir farklılık vardır (p<0,05).

4. 2. 2. Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği ve Alt Boyutlarından alınan Puanların Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Değişkenler normallik, varyansların homojenliği ön şartlarının kontrolü yapıldıktan sonra (Shapiro Wilk ve Levene Testi) değerlendirilmiştir.

Tablo.4.5.Cinsiyet değişkenine Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği ve alt boyutlarının karşılaştırılması (2 Grup Karşılaştırılması)

cinsiyet		N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	p
Sürekli Öfke	Kadın	50	21,64	5,45	0,77	0,072
	Erkek	50	24,14	8,05	1,14	
Durumluluk Öfke	Kadın	50	23,22	3,86	0,55	0,245
	Erkek	50	24,10	3,67	0,52	
Kontrol altına alınmış öfke	Kadın	50	19,58	3,52	0,50	0,999
	Erkek	50	19,58	4,48	0,63	
Dışavurulan Öfke	Kadın	50	15,78	4,22	0,60	0,004**
	Erkek	50	18,82	5,85	0,83	
İçte tutulan öfke	Kadın	50	17,62	3,92	0,55	0,381
	Erkek	50	18,40	4,89	0,69	

*** p< .001; ** p< .01; * p< .05

Cinsiyet değişkeni kategoriler arasında Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği Dışavurulan öfke alt boyutu bakımından istatistik olarak anlamlı bir farklılık vardır (p<0,01).

Cinsiyet değişkeni kategoriler arasında Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği Toplam Puanı Bakımından istatistik olarak anlamlı bir farklılık vardır (p<0,05).

4. 2. 3. Bağlanma Stilleri Ölçeği ve Alt Boyutlarından alınan Puanların Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların Bağlanma Stilleri Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Değişkenler normallik, varyansların homojenliği ön şartlarının kontrolü yapıldıktan sonra (Shapiro Wilk ve Levene Testi) değerlendirilmiştir.

Tablo.4.6.Cinsiyet değişkenine Bağlanma Stilleri Ölçeği ve alt boyutlarının karşılaştırılması (2 Grup Karşılaştırılması)

cinsiyet		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	p
Kaçınma Davranışı	Kadın	50	3,30	0,33	0,05	0,727
	Erkek	50	3,33	0,34	0,05	
Kaygı Davranışı	Kadın	50	3,21	0,39	0,06	0,156
	Erkek	50	3,08	0,50	0,07	

*** p< .001; ** p< .01; * p< .05

Cinsiyet değişken kategorileri arasında Bağlanma Stilleri Ölçeği ve alt boyutları bakımından istatistik olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

4. 3. Değişkenler Arası İlişkiler

4.3.1 Çocukluk Çağı Travmaları ölçeği ve alt boyutları ile Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişkiler

Katılımcıların, çocukluk çağı travmaları ölçeği ve alt boyutları ile sürekli öfke ifade tarzı ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Testi ile incelenmiştir. Sonuçlar, Tablo 3.12 de sunulmaktadır. Duygusal ihmal ile kontrol altına alınmış öfke arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır (r:0.28, p<.01); duygusal ihmal ile dışavurulan öfke arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Değişkenlerden biri arttıkça diğeri azalmaktadır (r:-,23 , p<.05).

Çocukluk çağı travmaları ölçeği toplam puanı ile sürekli öfke- öfke ifade tarzı ölçeği alt boyutlarında kontrol altına alınmış öfke puanı ile kontrol altına alınmış öfke arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile bir değer arttıkça diğeri artmaktadır (r:.25 , p<.01).

Tablo.4.7.Çocukluk Çağı Travmaları ölçeği ve alt boyutları ile Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişkiler (Korelasyon analizi)

		Sürekli Öfke	Durumluluk Öfke	Kontrol altına alınmış öfke	Dışavurulan Öfke	İçte tutulan öfke	Toplam
Duygusal İstismar	r	,136	,154	,007	,099	,121	,156
	p	,176	,126	,945	,327	,229	,122
	n	100	100	100	100	100	100
Fiziksel İstismar	r	,021	-,017	-,027	,047	-,104	-,010
	p	,836	,870	,788	,643	,305	,918
	n	100	100	100	100	100	100
Fiziksel ihmal	r	,072	,057	,124	,103	-,001	,116
	p	,476	,573	,220	,308	,994	,250
	n	100	100	100	100	100	100
Duygusal (emosyonel) ihmal	r	-,162	-,024	,288**	-,230*	,008	-,074
	p	,106	,814	,004	,021	,941	,462
	n	100	100	100	100	100	100
Cinsel istismar	r	,157	,113	,066	,119	,137	,186
	p	,119	,264	,514	,237	,175	,063
	n	100	100	100	100	100	100

*** p< .001; ** p< .01; * p< .05

4.3.2. Çocukluk Çağı Travmaları ölçeği ve alt boyutları ile Bağlanma Stilleri Ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişkiler

Katılımcıların, çocukluk çağı travmaları ölçeği ve Bağlanma Stilleri Ölçeği alt boyutları ile alt boyutları arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Testi ile incelenmiştir.

Çocukluk çağı travmaları alt ölçeği Cinsel istismar alt boyutu ile bağlanma stilleri ölçeği kaçınma davranışı alt boyutu arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır (r: -.21, p<0,05). Değişkenlerden biri artarken diğeri azalmaktadır.

Çocukluk Çağı Travmaları ölçeği Cinsel İstismar alt boyutu ile Bağlanma Stilleri Ölçeği toplam puanı arasında negatif yönlü bir ilişki vardır (r: -.2, p<0,05). Diğer bir ifadeyle değişkenlerden biri artarken diğeri azalmaktadır.

Tablo.4.8. Çocukluk Çağı Travmaları ölçeği ve alt boyutları ile Bağlanma Stilleri Ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişkiler (Korelasyon Analizi)

		Kaçınma Davranışı	Kaygı Davranışı	Toplam
Duygusal İstismar	r	-,159	-,067	-,132
	p	,113	,510	,191
	n	100	100	100
Fiziksel İstismar	r	,066	,010	,042
	p	,517	,922	,681
	n	100	100	100
Fiziksel ihmal	r	,055	,036	,055
	p	,586	,719	,585
	n	100	100	100
Duygusal (emosyonel) ihmal	r	,153	,112	,161
	p	,128	,269	,110
	n	100	100	100
Cinsel istismar	r	-,215*	-,132	-,208*
	p	,032	,190	,038
	n	100	100	100

*** p< .001; ** p< .01; * p< .05

4.3.3. Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği ve alt boyutları ile Bağlanma Stilleri Ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişkiler

Katılımcıların, Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği ve Bağlanma Stilleri Ölçeği alt boyutları ile alt boyutları arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Testi ile incelenmiştir. Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği Sürekli Öfke alt boyutu ile Bağlanma Stilleri Ölçeği kaçınma davranışı alt boyutu arasında (r: -,22 , p<0,05) negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Değişkenlerden biri artarken diğer azalan bir ilişki vardır.

Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği Sürekli Öfke alt boyutu ile Bağlanma Stilleri Ölçeği kaygı davranışı alt boyutu arasında negatif yönlü bir ilişki

bulunmaktadır ($r: -,23$, $p<0,05$). Değişkenlerden biri artarken diğ er azalan bir ilişki vardır.

Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği Durumluluk Öfke alt boyutu ile Bağlanma Stilleri Ölçeği kaçınma davranışı alt boyutu arasından negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır ($r: -,22$, $p<0,05$). Değişkenlerden biri artarken diğ er azalan bir ilişki vardır.

Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği İçte Tutulan Öfke alt boyutu ile Bağlanma Stilleri Ölçeği kaçınma davranışı alt boyutu arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır ($r: -,21$, $p<0,05$). Değişkenlerden biri artarken diğ er azalan bir ilişki vardır.

Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği İçte Tutulan Öfke alt boyutu ile Bağlanma Stilleri Ölçeği kaygı davranışı alt boyutu arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır ($r: -,23$, $p<0,05$). Değişkenlerden biri artarken diğ er azalan bir ilişki vardır.

Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği Toplam Puanı ile Bağlanma Stilleri Ölçeği kaçınma davranışı alt boyutu arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır ($r: -,24$, $p<0,05$). Değişkenlerden biri artarken diğ er azalan bir ilişki vardır.

Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği Toplam Puanı ile Bağlanma Stilleri Ölçeği kaygı davranışı alt boyutu arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır ($r: -,28$, $p<0,05$). Değişkenlerden biri artarken diğ er azalan bir ilişki vardır.

Tablo 4.9. Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği ve alt boyutları ile Bağlanma Stilleri Ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişkiler (Korelasyon Analizi)

		Kaçınma Davranışı	Kaygı Davranışı	Toplam
Sürekli Öfke	r	-,222*	-,233*	-,284**
	p	,026	,020	,004
	n	100	100	100
Durumluluk Öfke	r	-,224*	-,152	-,227*
	p	,025	,132	,023
	n	100	100	100
Kontrol altına alınmış öfke	r	,058	-,042	,000
	p	,568	,676	,997
	n	100	100	100
Dışavurulan Öfke	r	-,183	-,182	-,227*
	p	,068	,071	,023
	n	100	100	100
İçte tutulan öfke	r	-,210*	-,232*	-,277**
	p	,036	,020	,005
	n	100	100	100

*** p< .001; ** p< .01; * p< .05

4.4. Araştırmada Yer Alan Değişkenleri Ölçen ve Değişkenlerin Alt Bölümlerinden Alınan Puanların Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

4.4.1. Çocukluk Çağı Travması ve Sürekli Öfke-Öfkeyi İfade Tarzı Ölçeklerinin Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Kadınlarda sürekli öfke ile cinsel istismar arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır (r: .46 , p < 0,001).

Kadınlarda kontrol altına alınmış öfke ile duygusal istismar arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır (r: .37 , p < .008).

Kadınlarda durumluluk öfke ile cinsel istismar arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır (r: .29 p< .040).

Kadınlarda dışa vurulan öfke ile cinsel istismar arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır (r: .33 , p < .019).

Kadınlarda içte tutulan öfke ile duygusal istismar (r: .19 p < .188) ve cinsel istismar (r: .29 , p < .045) arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır..

Tablo 4.10. Çocukluk Çağı Travması ve Sürekli Öfke-Öfkeyi İfade Tarzı Ölçeklerinin Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

CİNSİYET			Duygusal İstismar	Fiziksel İstismar	Fiziksel ihmal	Cinsel istismar	Toplam
KADIN	Sürekli Öfke	r	-,066	,006	-,069	,457**	,220
		p	,648	,967	,633	,001	,125
		N	50	50	50	50	50
	Durumluluk Öfke	r	,149	-,077	-,036	,292*	,225
		p	,302	,593	,806	,040	,115
		N	50	50	50	50	50
	Kontrol Altına Alınmış Öfke	r	,372**	-,026	,247	,059	,388**
		p	,008	,856	,083	,685	,005
		N	50	50	50	50	50
	Dışavurulan Öfke	r	-,193	-,054	-,132	,331*	-,031
		p	,180	,712	,360	,019	,833
		N	50	50	50	50	50
	İçte Tutulan Öfke	r	,189*	-,007	,032	,285*	,329*
		p	,188	,960	,827	,045	,020
		N	50	50	50	50	50
Toplam	r	,114*	-,053	,039	,460**	,363**	
	p	,429	,714	,788	,001	,009	
	N	50	50	50	50	50	
ERKEK	Sürekli Öfke	r	-,169	,002	,159	-,008	-,015
		p	,240	,987	,269	,957	,920
		N	50	50	50	50	50
	Durumluluk Öfke	r	-,151	-,007	,144	-,069	-,063
		p	,296	,959	,320	,632	,666
		N	50	50	50	50	50
	Kontrol Altına Alınmış Öfke	r	,241	-,029	,045	,081	,172
		p	,091	,843	,759	,576	,231
		N	50	50	50	50	50
	Dışavurulan Öfke	r	-,162	,044	,261	,069	,079
		p	,262	,759	,068	,633	,586
		N	50	50	50	50	50
	İçte Tutulan Öfke	r	-,101	-,158	-,018	,034	-,109
		p	,486	,274	,899	,814	,451
		N	50	50	50	50	50

*** p< .001; ** p< .01; * p< .05

4.4.2. Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri ve Çocukluk Çağı Travması Ölçeklerinin Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Kadınlarda kaçınma davranışı ile duygusal istismar arasında anlamlı bir ilişki vardır (r: .20 , p <.16).Değişkenler arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır. Değişkenlerden biri arttıkça diğeri de artmaktadır.

Kadınlarda kaçınma davranışı ile cinsel istismar arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (r: -.47, p < .001): Değişkenlerden biri artarken diğeri azalan bir ilişki vardır.

Tablo 4.11. Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri ve Çocukluk Çağı Travması Ölçeklerinin Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

CİNSİYET			Duygusal İstismar	Fiziksel İstismar	Fiziksel ihmal	Cinsel istismar	Toplam
KADIN	Kaçınma Davranışı	r	,200*	-,200	,126	-,467**	-,175
		p	,163	,165	,384	,001	,223
		N	50	50	50	50	50
	Kaygı Davranışı	r	-,114	,095	-,101	-,175	-,153
		p	,430	,511	,484	,225	,289
		N	50	50	50	50	50
ERKEK	Kaçınma Davranışı	r	,133	,187	,001	,108	,183
		p	,356	,194	,992	,457	,203
		N	50	50	50	50	50
	Kaygı Davranışı	r	,238	-,001	,120	-,167	,107
		p	,096	,995	,408	,246	,458
		N	50	50	50	50	50

*** p< .001; ** p< .01; * p< .05

4.4.3. Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri ve Sürekli Öfke- Öfkeyi İfade Tarz Ölçeklerinin Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Kadınlarda kaçınma davranışı ile durumluluk öfke arasında negatif yönlü bir ilişki vardır (r: -.35 , p < .013). Değişkenlerden biri artarken diğeri azalmaktadır.

Kadınlarda kaçınma davranışı ile içte tutulan öfke arasında negatif yönlü ilişki vardır ($r: -.3$, $p < .037$). Değişkenlerden biri artarken diğeri azalmaktadır.

Kadınlarda kaygı davranışı ile içte tutulan öfke arasında negatif yönlü bir ilişki vardır ($r: -.42$, $p < .003$). Değişkenlerden biri artarken diğeri azalmaktadır.

Erkeklerde kaygı davranışı ile dışavurulan öfke arasında negatif yönlü ilişki vardır ($r: -.3$, $p < .035$). Değişkenlerden biri artarken diğeri azalmaktadır.

Tablo 4.12. Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri ve Sürekli Öfke- Öfkeyi İfade Tarz Ölçeklerinin Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

			Sürekli Öfke	Durumluluk Öfke	Kontrol altına alınmış öfke	Dışavurulan Öfke	İçte tutulan öfke	Toplam
KADIN	Kaçınma Davranışı	r	-,247	-,349*	,008	-,224	-,296*	-,317*
		p	,084	,013	,953	,118	,037	,025
		N	50	50	50	50	50	50
	Kaygı Davranışı	r	-,128	-,234	-,187	,117	-,418**	-,242
		p	,376	,101	,194	,420	,003	,091
		N	50	50	50	50	50	50
ERKEK	Kaçınma Davranışı	r	-,229	-,109	,096	-,190	-,152	-,207
		p	,110	,451	,507	,185	,291	,148
		N	50	50	50	50	50	50
	Kaygı Davranışı	r	-,259	-,059	,047	-,299*	-,099	-,268
		p	,070	,682	,748	,035	,494	,060
		N	50	50	50	50	50	50

*** $p < .001$; ** $p < .01$; * $p < .0$

5.BÖLÜM

TARTIŞMA

Öfke, beklentilerin karşılanmaması sonucu bireyde oluşan diğer duygular gibi normal olan bir duygudur (Soykan, 2003). Bireyin anne ile kurduğu bağ başlangıçta biyolojik olarak hayatını devam ettirmesini sağlarken, ilerleyen yaşlarda bağlanma biçimini içselleştirilmesiyle bireyin bütün hayatını etkileyecek şekle dönüşmektedir (Hamarta, 2004). Çocukların gelişimlerine engel olan, bedensel, zihinsel ve ruhsal olarak çocuklara zarar veren istismar ve ihmal durumları beş şekilde ele alınmıştır. İstismar çeşitleri, cinsel, fiziksel ya da duygusal istismar. İhmal çeşitleri ise, duygusal ve fiziksel ihmal olarak gruplandırılmıştır (Taner ve Gökler, 2004). Öfke ve öfkeyi ifade etme, bağlanma stilleri ve çocukluk çağı travmalarının da yaşanan durumların incelenmesiyle ilgili yapılacak çalışmaların hem klinisyenlere hem de akademisyenlere ışık tutacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, öfke ve öfkeyi ifade etme tarzlarının ne kadar bağlanma stilleri, ne kadar çocukluk çağı travmasından etkilendiğini cinsiyet farklılıkları göz önünde bulundurarak bu tezde incelenmesi amaçlanmaktadır. Aynı zamanda psikolojik danışmanlık merkezine başvuran kişiler incelendiğinde çocukluk çağı travmasının ne kadar bağlanma stillerini etkilediği üzerinde çalışma yapmak amaçlanmaktadır.

5. 1. Araştırmada Yer Alan Bağımlı ve Bağımsız Değişkenlere İlişkin Betimleyici İstatistiklere Ait Bulguların Cinsiyet Değişkeni Açısından Tartışılması

Bu çalışmanın temel amacı, öfke ifade tarzının bağlanma, çocukluk çağı travmasını incelemek ve bunun kadın ve erkek arasında ki farklarına bakmak, Ayrıca da çocukluk çağı travması da bağlanmayı etkileyen bir şey o nedenle

aralarında ki korelasyona da bakabiliriz. Bu araştırmada katılımcıların değişkeleri arasındaki ilişkiyi anlamak için uygulanan ölçeklerden alınan puanların cinsiyete göre karşılaştırmasının yapılması için bazı betimleyici analizler kullanılmıştır. Bu çalışma sonucunda elde edilen verilerin literatüre katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

Yapılan analiz sonuçlarına göre katılımcıların çocukluk çağı travmasına ait alt ölçeklerinden aldıkları puanlar cinsiyet değişkeni açasından anlamlı farklılık göstermektedir. Buna göre, kadınların duygusal ihmal ortalama puanları cinsel istismar ve toplam travma puanları erkeklerinkinden daha yüksek bulunmuştur.

Literatür incelendiğinde bazı çalışma sonuçlarının bu sonucu desteklediği bazı çalışmaların sonuçlarının bu sonucu desteklemediği sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyetler arasında cinsel istismara uğrama konusunda farklılıklar bulunmaktadır. Cinsel istismar kızlarda üç kat daha fazla rastlanmakta olduğu tespit edilmiştir (Kara ve ark., 2004; Dubowitz, 2002). Erkeklerde cinsel istismarının kadınlara göre ortaya çıkma ve söylenme olasılığı daha düşöktür. Cinsel istismara uğrama oranı kadınlarda daha yüksek görölmektedir (Finkelhor, 1994).

Bu çalışmanın diğer değişkenlerinden olan sürekli öfke-öfkeyi ifade etme biçimi ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanları karşılaştırıldığında, dışa vurulan öfkenin ve toplam öfke puanının erkeklerde kadınlara oranla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Literatür incelendiğinde bazı çalışmaların bunu desteklediğine bazı çalışmaların ise bu sonucu desteklemediği görölmektedir. Oktay ve Batıgün (2014), çalışmasında cinsiyet değişkenine de bakılmış olup, çalışmada cinsiyet değişkeni açasından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Erkek katılımcıların içe dönük öfke ve saldırgan davranışlar alt ölçeklerine bakıldığında kadınlara oranla anlamlı biçimde daha yüksek sonuçlara ulaşıldığı görölmüş. Sakin davranış alt ölçeğinde ise kadınların erkeklere oranla daha yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir.

Erkeklerde saldırgan veya öfkeli davranışlar cinsiyet rolleri açasından daha çok atfedilmekte olduğu için kültürel olarak erkeklerin öfke davranışlarını dışa vurmaları normalleştirilmiştir (Kısaç, 1999; Özkan ve Lajunen, 2005). Sosyal açıdan

öfkelerini dışı vurmaları konusunda desteklenen erkekler kadınlara oranla öfkelerini daha rahat ifade edebilmektedir.

Literatüre bakıldığında bazı çalışmaların çıkan sonucu desteklemediği görülmektedir. Bunlar arasında yapılan araştırmalarda, üniversite öğrencileri arasında yapılan bir araştırmada kızların erkeklere oranla daha çok öfkelenedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Bostancı ve ark., 2006). Soysal ve arkadaşları tarafından (2009), yapılan çalışmada kadınların erkeklere oranla daha yüksek sürekli öfke düzeyine sahip oldukları görülmektedir.

Erkekler kızlara oranla öfkelerini daha çok baskıladıkları ve içinde yaşadıkları yapılan araştırmalarca desteklenmektedir (Deffenbacher ve ark., 1996; Soysal ve ark., 2009). Kadınların yaşantıladıkları öfke durumları erkeklere göre sosyal çevre açısından normal karşılanmamakta ve sosyal destek açısından erkeklere oranla öfkelerini yaşamaları daha az desteklenmektedir.

Yapılan analiz sonuçlarına göre katılımcıların bağlanma stilleri ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanlar cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Araştırmalar incelendiğinde kadınların erkeklere oranla daha fazla istismar edildiği sonucuna ulaşılmıştır (Topbaş, 2004). Erkek öğrencilerin çocukluk çağı örselenmiş yaşantılarda kıs öğrencilerden daha fazla karşılaştıkları sonucuna rastlanmaktadır (Arslan ve Alparslan 1999).

İlericiler (2015), tarafından yapılan çalışmada bağlanma stilinin alt boyutlarından kaygı cinsiyete göre değişiklik gösterdiği bulunmuştur. Bağlanma stilleri alt boyutlarından kaçınma ise cinsiyete göre farklılık göstermediği görülmektedir. Cinsiyet farklılıkları açısında incelendiğinde ise bağlanma stillinin kaygı boyutundan aldıkları puan kadınların erkeklere oranla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Akmaz (2009), yaptığı çalışmada erkek katılımcıların kadın katılımcılara oranla daha saplantılı bağlanma stiline sahip olduğunu tespit edilmiştir.

Bal (2007), yaptığı çalışmada kadınların bağlanma stilinin alt boyutu olan kaygı puanları ile erkeklerin kaygı boyutundan aldıkları puanlar incelendiğinde erkeklerin kadınlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Literatürde bulunan diğerk bir araştırmada ise, kadınların bağlanma stillinin alt boyutlarından kaygı puanları ile erkeklerin kaygı puanları incelendiğinde, kadınların erkeklere oranla daha yüksek puan aldıkları sonucuna ulaşılmıştır (Ergin ve Dağ, 2008).

5.2. Değışkenler arası ilişkilere ait bulguların tartışılması

Katılımcıların çocukluk çağı travmaları ölçeği ve bağlanma stilleri ölçeği ile alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde, çocukluk çağı travmaları alt ölçeği olan cinsel istismar ile bağlanma stilleri alt ölçeği olan kaçınma temelli bağlanma arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Literatür incelendiğinde, İlericiler (2015), tarafından yapılan araştırma sonucunda bağlanma stillinin alt boyutundan kaygı ve kaçınma boyutlarının, genel travmatik yaşantılar ve ilişkişel olarak travmatik yaşantılar ile negatif yönlü bir bağ oluşturdukları bulunmuştur.

Bağlanma stilleri ve çocukluk çağı fiziksel kötüye kullanımın incelendiği bir çalışmada iki değışken arasında anlamlı bir bağ olduğu bulunmuştur (Zerenoğlu, 2011). Çalışmada, bağlanma stilleri alt boyutlarında yer alan korkulu bağlanma ile örselenmiş çocukluk yaşantıları arasında ilişki olduğu görölmüştür.

Literatür araştırıldığında yapılan çalışmalar içerisinde çocukluk çağı istismarı yaşıyan bireylerin, çocukluk çağında istismar yaşamayan bireylere oranla yakın ilişkişilerle ilgili algıları daha düşük düzeydedir (Colman ve Widom,2004.s.1133).

Çocukluk çağında yaşanan travmanın yetişkin dönemde bağlanma stillerinde güven duygusunu olumsuz bir sonuç oluşturduğu düşünölmektedir (Browne ve Finkelhor, 1986). Çocukluk çağında yaşanan istismarın bireyde güvensi bağlanma stili gelişmesine zemin hazırladığı sonucuna ulaşılmıştır (Godbout, Sabourin and Lussier, 2009).

Katılımcıların çocukluk çağı travmaları alt ölçeği olan duygusal ihmal ile sürekli öfke-öfke ifade tarzı ölçeği alt ölçeği olan dışa vurulan öfke arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Türkiye’de yaşanan travmatik olaylar incelendiği bir çalışmada yaşanan travmatik olaylar arasında cinsel içerikli travmaların daha az sayıda bildirildiği yapılan araştırma sonucunda görülmüştür (Aker ve ark., 2012).

Literatür incelendiğinde, Kuşku (2010), tarafından yapılan çalışmada çocukluk çağı travmaları ile öfke arasındaki ilişki incelendiğinde, çocukluk çağı travmalar arttıkça öfke duygusu artmaktadır. Bu araştırma incelendiğinde çocukluk çağındaki fiziksel kötüye kullanım düzeyi yükseldikçe öfke duygusunun da yükseldiği görülmüştür.

Kuşku (2010), tarafından yapılan çalışmada çocukluk çağı travmaları ile öfke belirtileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Katılımcıların sürekli öfke-öfke ifade etme tarzı alt ölçeği ile sürekli öfke ile bağlanma stilleri alt ölçeği olan kaçınma arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Katılımcıların sürekli öfke-öfke ifade tarzı ölçeği alt boyutu ile bağlanma stilleri alt boyutu olan kaygılı bağlanma boyutu arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Katılımcıların sürekli öfke-öfke ifade tarzı alt ölçeği olan durumluluk öfke ile bağlanma stilleri alt ölçeği olan kaçınma arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Katılımcıların sürekli öfke-öfke ifade tarzı ölçeği alt boyutu olan içte tutulan öfke ile bağlanma stilleri alt ölçeği olan kaçınma arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Katılımcıların sürekli öfke-öfke ifade tarzı ölçeği ile bağlanma stilleri alt ölçeği arasında bulunan kaygı arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Katılımcıların çocukluk çağı travmaları ölçeği alt ölçeği olan duygusal ihmal ile sürekli öfke-öfkeyi ifade etme tarzı ölçeğinin alt boyutu olan kontrol altına alınmış öfke arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Öfke davranışının altında yatan sebeplerden bir tanesi de çocukluk çağında yaşanmış olan travmaların etkisi olabileceği literatürde bazı çalışmalara rastlanmaktadır.

Herman (2007), göre travmatik yaşam olaylarına sahip bireylerin yaşadıkları öfke durumu karşısında öfkelerini ifade ederken kontrolsüz ve saldırgan olabileceklerini vurgulamıştır.

Literatür incelendiğinde bazı çalışmaların bu sonuçları desteklediği bazı çalışmaların bu sonuçları desteklemediği görülmektedir. Güvensiz bağlanma stiline sahip bireylerde sürekli öfke-öfke ifade alt boyutlarından olan öfke içe yöneltilmesi sıklıkla karşılaşılmaktadır (Sümer, 2006). Literatür incelendiğinde öfke davranışı, güvensiz bağlanma stilleri arasında yer alan kayıtsız, saplantılı, korkulu bağlanma stilleri içerisinde yer almaktadır (Tanış, 2014).

5.3 Değişkenler arası ilişkilere ait alt boyutlarının cinsiyete göre tartışılması:

Yetişkinlerde çocukluk çağı travmaları ve sürekli öfke-öfkeyi ifade etme ölçekleri alt boyutları ile cinsiyete farklılıkları incelendiğinde,

Katılımcılardan kadınlarda kontrol altına alınmış öfke ile duygusal istismar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Kadınlarda sürekli öfke ile cinsel istismar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Kadınlarda durumluluk öfke ile cinsel istismar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Kadınlarda dışa vurulan öfke ile cinsel istismar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Kadınlarda içte tutulan öfke ile duygusal istismar ve cinsel istismar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Literatür incelendiğinde, Kuşku (2010), tarafından yapılan araştırmada diğer bir elde edilen sonuç ise erkeklerin çocukluk çağında fiziksel kötüye kullanım düzeylerindeki artma durumu saldırgan davranışlarında da artmasına yol açmaktadır.

Literatürde yapılan araştırmalar incelendiğinde cinsel istismar ve öfke arasındaki ilişki açısından incelenen bireylerde cinsiyet farklılığı göz önünde bulundurulduğunda cinsel istismara maruz kalan erkeklerin öfke dışa daha çok tepki

verdikleri, kızların ise depresif tepki vererek öfke içe yönettikleri görülmüştür (Yansey ve Hansey, 2010).

Yapılan diğer bir çalışmada ise, erkeklerin çocukluk çağında uğradıkları kötüye kullanım ile saldırgan davranışların daha sık görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Cinsel kötüye kullanım ile karşılaşan bireylerde yetişkin dönemde yoğun öfke durumlarıyla karşılaşıldığı sonucuna ulaşılmıştır (Ovayolu ve ark., 2007).

Katılımcılara uygulanan ölçekler arasında yetişkinlerde bağlanma stilleri ölçeği ve çocukluk çağı travmaları ölçeği ile alt boyutları arasındaki ilişki cinsiyet farklılığı açısından incelendiğinde,

Kadınlarda kaçınma davranışı ile duygusal istismar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Kadınlarda kaçınma davranışı ile cinsel istismar arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Değişkenlerden biri artarken diğeri azalmaktadır.

Çocukluk çağı travmaları alt boyutlarından duygusal istismara maruz kalan bireylerin evlilik ilişkisine etkisinin araştırıldığı çalışmada, kadınlar için çocukluk döneminde yaşanan istismarın çatışma ortaya çıkardığı, erkek katılımcılarda ise çocukluk döneminde yaşanan istismarın yaşanan ilişkilerine bir etkisi olmadığı görülmüştür (Belt ve Abidin, 1996).

Cinsel istismara uğrayan ve uğramayan kadınlar üzerine yapılan araştırmalara bakıldığında cinsel istismara maruz kalan kadınlarda sosyal yetersizlik ve duygularda dışa vurmanın daha az olduğu gözlemlenmiştir (Oates, 1991). Dumuşoğlu ve Doğru (2006), yapmış olduğu çalışmada ilişki depresyon ve ilişki benlik saygısının cinsiyete göre farklılık gösterdiğini tespit etmiştir. Kadınların ilişki benlik saygısı puanı erkeklerden daha yüksekken, erkeklerin ilişki depresyon puanınının kadınlardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmalar incelendiğinde kadınların erkeklere oranla daha fazla istismar edildiği sonucuna ulaşılmıştır (Topbaş, 2004). Erkek öğrencilerin çocukluk çağı örselenmiş yaşantılarda kız öğrencilerden daha fazla karşılaştıkları sonucuna rastlanmaktadır (Arslan ve Alparslan 1999).

Katılımcılara uygulanan ölçekler arasında yetişkinlerde bağlanma stilleri ve sürekli öfke-öfkeyi ifade etme tarzı ölçeği ile alt boyutları cinsiyet farklılıkları açısından incelendiğinde,

Kadınlarda kaçınım davranışı ile durumluluk öfke arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Kadınlarda kaçınma davranışı ile içte tutulan öfke arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Kadınlarda kaygı davranışı ile içte tutulan öfke arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Erkeklerde kaygı davranışı ile dışa vurulan öfke arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Travmatik olayların erkeklerde kadınlara oranla daha yüksek görüldüğü sonucuna yapılan çalışma neticesinde ulaşılmıştır (Norris, 1992).

Bağlanma stilleri ve sürekli öfke- öfke ifade tarz arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Kadınlarda kaçınmacı ve kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerde içte tutulan öfke arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Erkeklerde ise kaygılı bağlanan bireyler ve dışa vurulan öfke arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Kaygılı bağlanma, güvensiz ebeveyn ilişkisine sahip bireylerde görülmektedir.

Duygusal ihmal ve öfkeyi kontrol arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Biri artarken diğeri de artmakta biri azalırken diğeri de azalmaktadır. Duygusal ihmal, çocukluk döneminde çocuğun duygusal bakım veren kişi tarafından ihmal edilmesi durumudur. Duygusal ihmal artıkça, öfkeyi kontrol etme durumu da artmaktadır. Tanış (2014), tarafından yapılan araştırmada çekingen kişilerin öfkeleri daha çok kontrol etme eğilimde olduklarını gözlemlemiştir.

Bowlby çalışmalarınıda incelediğimizde güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin çocukluk çağı travmaları yaşama oranın az olduğu gözlemlenmektedir. Güvensiz bağlanan bireylerde çocukluk çağında ihmal edilme oranı daha yüksektir. Aynı zamanda çocukluk çağında ihmale uğramış bireylerde öfke dışa vurma oranları daha yüksektir. Bunun sebebi ise, çocukluk döneminde güvenli bağlanma ortamına sahip olmamalarıdır.

5.4. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Geleceğe Yönelik Öneriler

Bu çalışmanın amacı, psikolojik danışmanlık merkezine başvuran bireylerde Çocukluk çağı travması, Öfke ifade tarzı ve Yetişkin bağlanma stileri arasındaki ilişkiyi hem genel olarak hem cinsiyet farklılıkları açısından incelemektir.

Araştırmanın sınırlılıklarından bir tanesi, araştırmada kullanılan ölçeklerin içeriğinin uzunluğu katılımcıların ölçekleri doldururken sıkılmalarına sebep olmuş olabilir. Aynı zamanda, ölçeklerde bulunan soruların içeriğinde bazı sorular mahrem bir konuyu sorgulamaya yönelik oluşunun, katılımcıların objektif ve samimi yanıt vermekte zorlanmalarına sebep olabileceği düşünülmektedir. Araştırmamızda katılımcılar psikolojik danışmanlık merkezine başvuran kişilerden oluşmaktadır, literatürdeki diğer araştırmalar incelendiğinde popülasyonun genel katılımcılardan oluştuğu gözlemlenmektedir.

Son olarak, araştırmada çocukluk çağı travma ölçeği kullanılmıştır. Daha sonra travma sonrası stres bozukluğu ölçeği kullanılmamıştır. Travma sonrası stres bozukluğu ölçeğinin kullanımı travmatik yaşantıların beraber gözlemlenmesinde daha objektif sonuçlar ortaya çıkarabileceği düşünülmektedir.

6. BÖLÜM

KAYNAKÇA

- Ainsworth, M.D.S. 1989, “ Attachments beyond infancy. American Psychologist” , 44, 709-716.
- Akduman GG., Ruban C., Akduman B., Korkusuz İ. (2005). Çocuk ve cinsel istismar. *Adli Psikiyatri Dergisi*, 3 (1): 9–14.
- Aker T., Önen P., “ Travma Sonrası Stres Bozukluğunun Fenomolojisi, Anksiyete Bozuklukları”, Türk Psikiyatri Derneği Yayınları, Bilimsel Çalışma Birimleri Dizisi, No-4, 2006, ss.385-405.
- Akmaz, N. (2009). Eğitim Yöneticilerinin Bağlanma Stilleri ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi.
- Aksu, Y. (2005). Şiddet İçeren Suçlardan Kayıtları Olan Bireylerin Bağlanma Stilleri, Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- American Professional Society on the Abuse of Children. (1995) Guidelines for the psychosocial evaluation of suspected psychological maltreatment in children and adolescents. Chicago: American Professional Society on the Abuse of Children.
- Aydemir, Ö., Köroğlu, E. (2012), “Psikiyatride Kullanılan Klinik Ölçekler” HYB Basım Yayın, Ankara. 6. Baskı. ss 655-657.

- Aslan, H. & Alparslan, N. (1999), “Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeğinin Bir Üniversite Öğrencisi Örnekleminde Geçerlik Güvenirlik ve Faktör Yapısı” Türk Psikiyatri Dergisi. 10 (4). 275-285.
- Ayyıldız E., Elkin N., (2016), “Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Sürekli Öfke ve Öfkeyi İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, İGÜSBD, Cilt:3, sayı:1, Nisan 2016.
- Bal, H. (2007). Bağlanma Stilleri, Cinsiyet Rollerini ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Mersin.
- Balkaya, F. (2001), “Öfke: Temel Boyutları, Nedenleri ve Sonuçları”, Türk Psikoloji Yazıları, 4 (7), ss.21-45.
- Bartholomew, K., ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment Styles In Young Adults: A Test Of A Four-Category Model. Journal of Personality and Social Psychology, 61, 226-244.
- Baykal, B. (1978), ”Motivasyon Kavramına Genel Bir Bakış”, İstanbul Üniversitesi Yayınları, No:2524, İstanbul, 8-12.
- Bostancı, N., Çoban, Ş., Tekin, Z. ve Özen, A. (2006), “Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Öfke İfade Etme Biçimleri” Kriz Dergisi, 14 (3), ss 9-18.
- Bowlby, J. (1969/1982). Attachment and loss, Vol 1: Attachment. New York: Basic Books.
- Bowlby J. (1973). Attachment and Loss: Separation, Anxiety and Anger. New York, Basic Books, 256-260 .

- Brennan, K., ve Shaver, P. R. (1995). Dimensions of adult attachment, affect regulation, and romantic relationship functioning *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21, 567-583.
- Browne, A., ve Finkelhor, D. (1986). Impact of child sexual abuse: A review of the research. *Psychological Bulletin*, 99 (1), 66-77.
- Brown, G.R. & Anderson, B. (1991): Psychiatric morbidity in adult psychiatric inpatients with childhood histories of sexual and physical abuse. *Am J Psychiatry*.148.
- Colman, A.R., & Widom, C.S. (2004): Childhood Abuse And Neglect And Adult İntimate Relationships: A Prospective Study. *Child Abuse & Neglect*, 28, 1133-1151.
- Crittenden, P. M. (1990). Internal representational models of attachment relationships. *Infant Mental Health Journal*, 11 (3), 259-277.
- Cüceloğlu, D. (1998). İnsan ve Davranış (8. Basım). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Cüceloğlu, D (2005), İnsan ve Davranışı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Deffenbacher, J.L., Oetting, E.R., Thwaites, G.A., Lynch, R.S., Baker, D.A., Stark, R.S., & Eiswerth-Cox, L. (1996). State-trait anger theory and the utility of the trait anger scale. *Journal of Counseling Psychology*, 43 (2), 131-148.
- Deniz, M. E., Hamarta, E. & Arı, R. (2005). An investigation of social skills and loneliness levels of university students with respect to their attachment styles in a sample of Turkish students. *Social Behavior And Personality*, 33 (1), 19-32.
- Dökmen, Ü. (1996). İletişim Çalışmaları ve Empati. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Dubowitz, H. (2002), "Preventing Child Neglect and Physical Abuse", *Pediatr Rev*, 23:191-196.

Durmuşoğlu, N., "Doğru S., Çocukluk Örsleyici Yaşantılarının Ergenlikteki Yakın İlişkilerde Bireye Etkisinin İncelenmesi", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü Dergisi*, 2006, sayı 15, ss 238-245.

Eldeklioğlu J., Duran Ö. (2005), "Öfke Kontrol Programının 15–18 Yaş Arası Ergenler Üzerindeki Etkililiğinin Araştırılması", *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 25, Sayı 3 (2005) 267-280.

Ellis, A. (1992). *Anger: How to Live With and Without It*. New York: Carol Publishing Company.

Ergin-Güçlü, N. (2008). *Evli ve boşanmış kişilerin evlilik uyumu ve cinsiyetçilik açısından karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Feindler, E. L. (2006). *Anger related disorders: A practitioner's guide to comparative treatments*. New York: Springer Publishing Company.

Finkelhor, D. (1994); "Sex Abuse and Sexual Health In Children: Current Dilemmas for the Pediatrician", *Schweiz Med Wochenschr*, 124: 2320-2330.

Freud, S. (2000). *Bir Yanılsamanın Geleceği*. (İlhan, H. Çev.). Ankara: Alter Yayınları.

Geçtan, E.: *Psikanaliz ve Sonrası* İstanbul: Metis Kitapevi, 16. Basım, 2002.

Geçtan, E., *İnsan Olmak*, İstanbul: Metis Kitapevi, 2012.

Gemalmaz, HB. (2005), "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde ve Türk Hukukunda Çocukun Bedensel Cezaya Karşı Korunması". Legal Yayıncılık. İstanbul.

Gentry, WD., Anger Free Ten Basic Steps To Maneging Your Anger New York, Harper Collins Publisher, 2000.

Godbout, N., Dutton, D., Lussier, Y., ve Sabourin, S. (2009), “Early exposure to violance, domestic violance, attachment representations, and marital adjustment”, Personal Relationship. 16, 365-384.

Goleman, D. (1998), Duygusal Zeka (Çev. B. Seçkin Yüksel, 6. Basım), İstanbul: Varlık Yayınları, ss 84-248.

Güçray, S. S. (2001). Yaşam Becerileri Ergenler için Grupla Psikolojik Danışmanlık Uygulamaları. Adana: Baki Kitapevi.

Habip, B., (2007), “‘Baştan Çıkarma Kuramı’ Etrafında, Freud'un Yapıtındaki Dış Gerçeklik Ve Toplumsallık-1”:<http://psikoloji-phantasml.blogspot.com.tr/2007/10/batan-ikarmakurami-etrafinda-freudun.html>

Hamarta, E. (2004), “Bağlanma Teorisi”, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 14 (1), ss 53-66.

Hazan, C., ve Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. Journal of Personality and Social Psychology, 52, 511–524.

Herman, J.: Travma ve İyileşme: Şiddetin Sonuçları Ev İçi İstismardan Siyasi Teröre,Çev. Tamer Tosun, 2007, İstanbul.

Herman JL. (1992) Trauma and Recovery. New York, Basic Books.

İkiz, T: ”Sigmund Freud ve Klasik Psikanalitik Görüşte Dürtülerin Akıbeti”, Psikanaliz Yazıları, Sayı 4, 2002, ss.11-19.

- İlericiler, N. (2015). Evlilik Uyumunu Açıklamada Yakın İlişkilerde Bağlanma, Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Psikolojik Travmanın Rolü. Yüksek lisans tezi. Maltepe Üniversitesi İstanbul.
- İmamoğlu, S. (2003). Öğretmen Adaylarının Öfke ve Öfke İfade Tarzları ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin incelenmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tez. Marmara Üniversitesi. İstanbul.
- Kara B, Biçer Ü, Gökalp AS. Çocuk istismarı. Çocuk Sağ Hast Derg, 47: 140- 151, 2004.
- Kırımsoy E, Acar H, Sevük HY, ve ark. Sosyal çalışma görevlileri için eğitim kitabı, Ankara, 2013.
- Kısaç, İ. (1997). Üniversite Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Düzeyleri. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kısaç, İ. (1999). Erkeklik rolü normları. G.Ü. Mesleki Eğitim Dergisi, 1 (2), 79-89.
- Kocaer, Ü. (2006). Hekim ve Hemşirelerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri. Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Konanç E., Zeytinoğlu S., Kozcu Ş. (1988) Ankara, İstanbul ve İzmir ceza mahkemelerinin çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili kararlarının incelenmesi. İzmir Barosu Dergisi, 53, 5-21.
- Koptagel-İlal, G. (1982). Tıpsal Psikoloji. Fatih Gençlik Matbaa İşletmesi. İstanbul
- Koten, Y.; Tuğlu, C. ve Abay, E. (1996); “Üniversite Öğrencileri Arasında Ensest Bildirimi”, XXXII. Ulusal Psikiyatri Kongresi, GATA, Ankara, 41.

- Köknel, Ö. (1982). Kaygıdan Mutluluğa Kişilik. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kuşku, A. (2015). Erkeklerin Öfke İfade Biçimlerinin Travmatik Yaşam Olayları İle İlişkisi. Yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi İstanbul.
- Lulofs, R.S., Cahn, D.D.: Conflict From Theory To Action, United States of Amerika, Aperson Education Company, 2000.
- Lorenz, K. (1966). On Aggression. New York: Harcourt, Brace & World, Inc.
- Meyers, S. A., ve Landsberger, S. A. (2002). Direct and indirect pathways between adult attachment style and marital satisfaction. *Personal Relationships*, 9, 159-172.
- Mikulincer, M., Florian, V., and Tolmacz, R. (1990). Attachment Style and Fear of Personal Death: A Case Study of Affect Regulation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58 (2), 278-290.
- Norris, FH. (1992), "Epidemiology of Trauma: Frequency and Impact of Different Potentially Traumatic Events on Different Potentially Traumatic Events on Different Demographic Groups," *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, V.60, ss. 409-418.
- Oates, K. (1991), Çocukların Cinsel İstismarının Kalıcı Etkileri, Çocukların Kötü Muameleden Korunması I. Ulusal Kongresi, Ed: Konanç, E., Gürkaynak, İ., Egemen, A., Gözde Repro Ofset, Ankara.
- Ovayolu, N., Uçan, Ö., Serindağ, S., (2007), "Çocuklarda Cinsel İstismar ve Etkileri," *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, C.2.4, ss.13-22.
- Özkan, T., & Lajunen, T. (2005). Masculinity, femininity, and the Bem sex role inventory in Turkey. *Sex Roles*, 52 (1-2), 103-110.

- Özer, A. K. (1994), "Sürekli öfke (sl-öfke) ve öfke ifade tarzı (öfke-tarz) ölçeklerinin ön çalışması." Türk Psikoloji Dergisi, 9 (31), 26-35.
- Özmen, A. (2006). Öfke: Kuramsal Yaklaşımlar ve Bireylerde Öfkenin Ortaya Çıkmasına Neden Olan Etmenler, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1, 39-56.
- Power, M., & Dalgleish, T. (2008). Cognition and emotion: From order to disorder. (2nd ed.). NY: Psychology Press.
- Putnam, F.W. (2003); "Ten-Year Research Update Review. Child Sexual Abuse", J Am Acad Child Adolesc Psychiatry, 42: 269-278.
- Runyan D., Corrine W., Ikeda R., Hassan F., Ramiro L. (2002) Child abuse and neglect by parents and other caregivers. In: Krug EG, Dahlberg LL, Mercy JA, Zwi AB, Lozano R (eds). World Report on Violence and Health. Geneva: World Health Organization, 57-86.
- Soysal, A. Ş., Can, H. ve Kılıç, K. M. (2009). Üniversite öğrencilerinde A tipi davranış örüntüsü ile öfke ifadesi arasındaki ilişkinin analizi ve cinsiyetler açısından karşılaştırılması. Klinik Psikiyatri, 12, 61-67.
- Sümer, N. (2006), "Yetişkin Bağlanma Ölçeklerinin Kategoriler ve Boyutlar Düzeyinde Karşılaştırılması." Türk Psikoloji Dergisi, 21 (57):1-22.
- Shaver, P., R., Mikulincer M. and Feeney B. ,C. (2009). What's Love got to do with it? Insecurity and Anger in Attachment Relationships. Virginia Journal of Social Policy and the Law , (16)2, 491-513.
- Solmus, T. (2008). Bağlanma ve Aşkın İki Yüzü. (1. Baskı). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

- Selçuk, E., Günaydın, G., Sümer, N., ve Uysal, A. (2005). Yetişkin bağlanma boyutları için yeni bir ölçüm: Yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri-II'nin Türk örnekleminde psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8, 1-11.
- Spielberger, C.D., Jacobs G, Russel FS, Crane RS. Assessment of anger: the state-trait anger scale. In: Butcher JN, Spielberger CD (ed.), *Advances in Personality Assessment*, vol. 2. Hillsdale, NJ/ABD: Lawrence Erlbaum and Associates; 1983. s. 159-60.
- Sar, V., Akyüz G, Kundakçı T, Kiziltan E., Doğan O. (2004) Childhood trauma, dissociation and psychiatric comorbidity in patients with conversion disorder. *Am J Psychiatry* 161:2271-2276.
- Savaşır, I., & Şahin, N.H. (1997). *Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Sayar, K. ve Bağlan, F., 2010, *Koruyucu Psikoloji*, İstanbul, Timaş Yayınları.
- Schiraldi, G.R. & Kerr, H.M. (2002). *The Anger Management Sourcebook*. United States of America: McGraw Hill Companies
- Selçuk, E. Zayas, V., ve Hazan, C. (2010). Beyond Satisfaction: The Role of Attachment in Marital Functioning. *Journal of Family Theory and Review*, 2, 258-279.
- Sevim, B., (2011), “ Bağlanma Stillerinin Kişilik Özellikleri, Öfke, Yaşam ve İlişki Memnuniyetine Etkisi: Mizah, Yakınlık ve Psikolojik Problemlerin Aracı Etkisi”, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Shaver, P. R. ve Brennan, A. K. (1992). Attachment styles and the big five personality traits: their connections with each other and with romantic relationship outcomes. *Personality And Social Psychology Bulletin*, 18 (5), 536-545.

- Solmus, T. (2008). Bağlanma ve Aşkın İki Yüzü. (1. Baskı). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Soyadın, Z. S. (2007). Orta Öğretim öğrencilerinin Öfke İfade Tarzları ile Mizah Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tez. Mersin Üniversitesi. Mersin.
- Soykan Ç., (2003), öfke ve öfke yönetimi, kriz dergisi 11 (2), 19-27, Ankara.
- Taner Y., Bahar G., Gökler B. (2004), “Çocuk İstismarı ve İhmali, Psikiatrik Yönleri”, Hacettepe Tıp Dergisi, 35: 82-85
- Tanış, İ. T. (2014). Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri ve Öfke Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tavris, C. (1982). Anger: The Misunderstood Emotion. New York: Simon and Schuster Publ.
- Topbas, M. (2004), “İnsanlığın Büyük Bir Ayıbı: Çocuk İstismarı”, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 3 (4): 76-80.
- Tuna, S. (2010). Aile içi çocuk istismarı: Annelerin bazı risk faktörleri açısından incelenmesi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek lisans tezi. (Danışman: Yrd. Doç. Dr. A. Esra İşmen Gazioğlu). İstanbul.
- Tüzün, O., Sayar K. (2006) Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji, Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Bilimsel Yayını, Mart 2006.
- Uluyol, F. M. (2014). Bağlanma örüntüleri, eşe yönelik kişilerarası şemalar ve evlilik sorunlarıyla başa çıkabilme düzeyleri arasındaki ilişkiler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Uytun, Ç., Öztop B., Ertuğrul, E., (2013), Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences, 26: ss 177-189.

Valente, SM. Sexual abuse of boys. J Child Adolesc Psychiatr Nurs 2005;18:10-6.

Willemsen E, Marcel K. Attachment 101 for attorneys: Implications for infant placement decisions. [http:// www.scu.edu/ ethics/publications/ other/ lawreview/attachment101.html](http://www.scu.edu/ethics/publications/other/lawreview/attachment101.html) (Accessed at 1.2.2011).

World Health Organization. (2010): Child Maltreatment. Retrieved from http://www.who.int/topics/child_abuse/en/ .

Yansey, C. T., Hansen D. J.: Relationship of Personal, Familial, and Abuse Specific Factors with Outcome Following Childhoo Sexual, Aggression and Violent Behavior, V. 15,2010, PP. 410-421.

Yargıç, Lİ., Tutkun H., Sar V. (1994), “Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantıları ve Erişkinde Dissosiyatif Belirtiler.”, 3P Dergisi 2 (4): 338-347.

Yılmaz, G, İşiten, N. Ertan, Ü. Ve Öner, A. (2003), “Bir Çocuk İstismarı Vakası”, Çocuk Sağlığı Ve Hastalıkları Dergisi, 46, 295-298.

Yılmaz, N. (2004). Öfke İle Başa Çıkma Eğitiminin ve Grupla Psikolojik Danışmanın Ergenlerin Öfke İle Başa Çıkabilmeleri Üzerindeki Etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Zerenoğlu, L., (2011). Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleriyle Çocukluktaki Örselenme Yaşantılarının Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

EKLER

Ek-1. SOSYODEMOGRAFİK VERİ FORMU

Demografik Bilgiler

1. Yaşınız :

2. Cinsiyetiniz: Kadın Erkek

3. Eğitim Durumunuz:

a) İlkokul b) Ortaokul c) Lise

d) Yüksek Okul e) Üniversite f) Yüksek lisans

4. Çalışıyor musunuz?

a) Evet b) Hayır

5. Mesleğiniz :

6. Maddi koşullarının ne düzeyde olduğunu düşünüyorsunuz?

a) Düşük b) Orta c) Yüksek d) Çok Yüksek

7. Medeni Durumunuz:

Evli () Bekar () Boşanmış () Dul ()

8. Evlilik süreniz ?

a) 1 yıldan az b) 1-2 yıl arası c) 2-5 yıl arası d) 5-10 yıl arası e) 10 yıl ve daha fazlası

9. Kendinize zarar verme düşünceleri bulunmakta mıdır?

a) hiçbir zaman b) bazen c) sıklıkla d) her zaman

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU ÖRNEĞİ (BGOF)

CALIŞMANIN ADI:

Psikolojik danışmanlık merkezine başvuran kişilerde Çocukluk Çağı Travmalarının, bağlanma stilleri ve öfke ve öfkeyi ifade etme biçimleri üzerindeki etkisi

*Aşağıda bilgileri yer almakta olan bir araştırma çalışmasına katılmanız istenmektedir. Çalışmaya katılıp katılmama kararı tamamen size aittir. Katılmak isteyip istemediğinize karar vermeden önce araştırmanın neden yapıldığını, bilgilerinizin nasıl kullanılacağını, çalışmanın neleri içerdiğini, olası yararları ve risklerini ya da rahatsızlık verebilecek yönlerini anlamanız önemlidir. Lütfen aşağıdaki bilgileri dikkatlice okumak için zaman ayırınız. Eğer çalışmaya katılma kararı verirsiniz, **Çalışmaya Katılma Onayı Formu**'nu imzalayınız. Çalışmadan herhangi bir zamanda ayrılmakta özgürsünüz. Çalışmaya katıldığınız için size herhangi bir ödeme yapılmayacak ya da sizden herhangi bir maddi katkı/malzeme katkısı istenmeyecektir./ Araştırmada kullanılacak tüm malzemeler ve yapılabilecek tüm harcamalar araştırmacı tarafından karşılanacaktır (iki cümleden biri olabilir)*

CALIŞMANIN KONUSU VE AMACI:

Bu araştırmanın amacı; psikolojik danışmanlık merkezine başvuran kişilerde cinsiyet farklılıklarına göre çocukluk çağı travmalarının yetişkin bağlanma ile öfke ve öfke ifade etme biçimleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla planlandı.

CALIşMA İşLEMLERİ:

Sosyodemografik veri formu, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-2 ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı ölçeği uygulanacaktır

CALIşMAYA KATILMAMIN OLASI YARARLARI NELERDİR?

Çalışmaya katılmamın olası yararları, kişisel bilgileri kullanılmadan ve bireysel değerlendirme olmaksızın; toplanmış olan veriler ile daha önce yapılmış araştırmalarda birebir araştırılmamış olan çocukluk çağı travmalarının yetişkin bağlanma ile öfke ve öfke ifade etme biçimleri arasındaki ilişkiyi incelemeye olanak sağlamaktadır.

KİşİSEL BİLGİLERİM NASIL KULLANILACAK?

Kişisel bilgilerinizin gizliliğine saygı gösterilecek ve bu bilgileriniz bilimsel amaçlı kullanımı sırasında da özenle korunacaktır. Bu amaçların dışında bu kayıtlar kullanılmayacak ve başkalarına verilmeyecektir.

SORU VE PROBLEMLER İÇİN BAşVURULACAK KİşİLER :

1. Psikolog Seda KANDUR Mail: sedakandur@hotmail.com
Telefon: 05322082613

Çalışmaya Katılma Onayı

Yukarıdaki bilgileri ilgili araştırmacı ile ayrıntılı olarak tartıştım ve kendisi bütün sorularımı cevapladı. Bu bilgilendirilmiş olur belgesini okudum ve anladım. Bu araştırmaya katılmayı kabul ediyor ve bu onay belgesini kendi hür irademle imzalıyorum. Bu onay, ilgili hiçbir kanun ve yönetmeliği geçersiz kılmaz. Araştırmacı, saklamam için bu belgenin bir kopyasını çalışma sırasında dikkat edeceğim noktaları da içerecek şekilde bana teslim etmiştir.

<i>Gönüllü Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Telefon:</i>		

<i>Vasi (var ise) Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Telefon:</i>		

<i>Araştırmacı² Adı Soyadı:</i>	Seda Kandur	<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Adres ve Telefon:</i>	05322082613	

1: Gönüllünün bilgilendirilme işlemine başından sonuna dek tanıklık eden kişi

2: Gönüllüyü araştırma hakkında bilgilendiren kişi

Ek-2. CHILDHOOD TRAUMA QUESTIONNAIRE (CTQ-28-FİNAL)

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA: Bu sorular **çocukluğunuzda ve ilk gençliğinizde (20 yaşından önce)** başınıza gelmiş olabilecek bazı olaylar hakkındadır. Her bir soru için sizin durumunuza uyan rakamı daire içersine alarak işaretleyiniz.

Çocukluğumda ya da ilk gençliğimde...	Hiçbir Zaman	Nadiren	Zaman Zaman	Sıklıkla	Çok sık olarak
1. Evde yeterli yemek olmadığından aç kalırdım.	1	2	3	4	5
2. Benim bakımımı ve güvenliğimi üstlenen birinin olduğunu biliyordum	1	2	3	4	5
3. Ailedekiler bana “salak”, “beceriksiz” ya da “tıpsız” gibi sıfatlarla seslenirlerdi.	1	2	3	4	5
4. Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı.	1	2	3	4	5
5. Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan birisi vardı.	1	2	3	4	5
6. Yırtık, sökükle ya da kirli giysiler içersinde dolaşmak zorunda kalırdım.	1	2	3	4	5
7. Sevdiğimi hissediyordum.	1	2	3	4	5
8. Ana-babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.	1	2	3	4	5
9. Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti	1	2	3	4	5
10. Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu.	1	2	3	4	5
11. Ailedekiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.	1	2	3	4	5
12. Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.	1	2	3	4	5
13. Ailedekiler birbirlerine ilgi gösterirlerdi.	1	2	3	4	5

14. Ailedekiler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.	1	2	3	4	5
15.Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma (dövülme, itilip kakılma vb.) inanıyorum.					
16. Çocukluğum mükemmeldi.					
17. Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki, öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu.	1	2	3	4	5
18.Ailemde birisi benden nefret ederdi.	1	2	3	4	5
19.Ailedekiler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi.	1	2	3	4	5
20.Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi.	1	2	3	4	5
21. Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla ya da benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.	1	2	3	4	5
22. Benim ailem dünyanın en iyisiydi.	1	2	3	4	5
23.Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.	1	2	3	4	5
24.Birisi bana cinsel tacizde bulundu.	1	2	3	4	5
25.Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma (hakaret, aşağılama vb.) inanıyorum	1	2	3	4	5
26. İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecek birisi vardı.	1	2	3	4	5
27.Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.	1	2	3	4	5
28.Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.	1	2	3	4	5

Ek-3. SÜREKLİ ÖFKE-ÖFKE İFADE TARZI ÖLÇEĞİ

1.BÖLÜM

YÖNERGE: Aşağıda kişilerin kendilerine ait duygularını anlatırken kullandıkları bir takım ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun, sonra da **genel** olarak nasıl hissettiğinizi düşünün ve ifadelerin sağ tarafındaki sayılar arasında sizi en iyi tanımlayanı seçerek üzerine (x) işareti koyun. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarf etmeksizin, **genel** olarak nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyin.

1. Hiç
2. Biraz
3. Oldukça
4. Tümüyle

Sizi ne kadar tanımlıyor? Hiç Tümüyle

1. Çabuk parlarım. (1) (2) (3) (4)
2. Kızgın mizaçlıyım. (1) (2) (3) (4)
3. Öfkesi burnunda bir insanım (1) (2) (3) (4)
4. Başkalarının hataları, yaptığın işi yavaşlatınca kızarım. (1) (2) (3) (4)
5. Yaptığım iyi bir işten sonra takdir edilmemek canımı sıkır. (1) (2) (3) (4)
6. Öfkelenince kontrolümü kaybederim. (1) (2) (3) (4)
7. Öfkelendiğimde ağzıma geleni söylerim. (1) (2) (3) (4)
8. Başkalarının önünde eleştirilmek beni çok hiddetlendirir. (1) (2) (3) (4)
9. Engellendiğimde içimden birilerine vurmak gelir. (1) (2) (3) (4)
10. Yaptığım iyi bir iş kötü değerlendirildiğinde çılgına (1) (2) (3) (4) dönerim.

II.BÖLÜM

YÖNERGE: Herkes zaman zaman kızgınlık veya öfke duyabilir. Ancak, kişilerin öfke duygularıyla ilgili tepkileri farklıdır. Aşağıda, kişilerin öfke ve kızgınlık tepkilerini tanımlarken kullandıkları ifadeleri göreceksiniz. Her bir ifadeyi okuyun ve öfke ve kızgınlık duygunuzda genelde ne yaptığınızı düşünerek o ifadenin yanında sizi en iyi tanımlayan sayının üzerine (x) işareti koyarak belirtin. Doğru veya yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarfetmeyin.

1. Hiç
2. Biraz
3. Oldukça
4. Tümüyle

ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA....

Sizi ne kadar tanımlıyor?

Hiç Tümüyle

11. Öfkemi kontrol ederim. (1) (2) (3) (4)
12. Kızgınlığımı gösteririm. (1) (2) (3) (4)
13. Öfkemi içime atarım. (1) (2) (3) (4)
14. Başkalarına karşı sabırlıyım. (1) (2) (3) (4)
15. Somurtur yada surat asarım. (1) (2) (3) (4)
16. İnsanlardan uzak dururum. (1) (2) (3) (4)
17. Başkalarına iğneli sözler söylerim. (1) (2) (3) (4)
18. Soğukkanlılığımı korurum. (1) (2) (3) (4)
19. Kapıları çarpmak gibi şeyler yaparım. (1) (2) (3) (4)
20. İçin için köpürür ama gösteremem. (1) (2) (3) (4)
21. Davranışlarımı kontrol ederim. (1) (2) (3) (4)
22. Başkalarıyla tartışırım. (1) (2) (3) (4)
23. İçimde, kimseye söylemediğim kinler beslerim. (1) (2) (3) (4)
24. Beni çileden çıkaran her neyse saldırırım. (1) (2) (3) (4)
25. Öfkem kontrolden çıkmadan kendimi durdurabilirim. (1) (2) (3) (4)

Ek-4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri 2

Aşağıda romantik ilişkilerinize yönelik bazı ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi dikkatlice okuyunuz ve yaşadığınız ilişkinizi düşünerek her bir ifadenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını 7 puanlık ölçek üzerinden değerlendiriniz (1 = Hiç katılmıyorum, 7 = Tamamen katılıyorum)

1. Partnerime sevgisini kaybetmekten korkarım	1	2	3	4	5	6	7
2. Gerçekte ne hissettiğimi partnerime göstermemeyi tercih ederim	1	2	3	4	5	6	7
3. Sıklıkla, partnerimin benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım	1	2	3	4	5	6	7
4. Özel duygu ve düşüncelerimi partnerimle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissedirim	1	2	3	4	5	6	7
5. Sıklıkla, partnerimin beni gerçekten sevmediği kaygısına kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
6. Partnerime güvenip inanmak konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım	1	2	3	4	5	6	7
7. Partnerimin beni, benim onu önemsemediğim kadar önemsemediğinden endişe duyarım	1	2	3	4	5	6	7
8. Partnerime yakın olma konusunda çok rahatımdır	1	2	3	4	5	6	7
9. Sıklıkla, partnerimin bana duyduğu hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim	1	2	3	4	5	6	7
10. Partnerime açılma konusunda kendimi rahat hissetmem	1	2	3	4	5	6	7
11. İlişkilerimi kafama çok takarım	1	2	3	4	5	6	7
12. Partnerime fazla yakın olmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
13. Benden uzakta olduğunda, partnerimin başka birine ilgi duyabileceği korkusuna	1	2	3	4	5	6	7

kaplırım							
14. Partnerim benimle çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
15. Partnerime duygularımı gösterdiğimde, onun benim için aynı şeyleri hissetmeyeceğinden korkarım	1	2	3	4	5	6	7
16. Partnerimle kolayca yakınlaşabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
17. Partnerimin beni terk edeceğinden pek endişe duymam.	1	2	3	4	5	6	7
18.Partnerimle yakınlaşmak bana zor gelmez.	1	2	3	4	5	6	7
19. Partnerim kendimden şüphe etmeme neden olur	1	2	3	4	5	6	7
20.Genellikle, partnerimle sorunlarımı ve kaygılarımı tartışırım.	1	2	3	4	5	6	7
21.Terk edilmekten pek korkmam.	1	2	3	4	5	6	7
22.Zor zamanlarımda, partnerimden yardım istemek bana iyi gelir	1	2	3	4	5	6	7
23.Partnerimin, bana benim istediğim kadar yakınlaşmak istemediğini düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
24.Partnerime hemen hemen her şeyi anlatırım.	1	2	3	4	5	6	7
25.Partnerimin bana olan duygularını sebepsiz yere değiştirdiğini hissederim	1	2	3	4	5	6	7
26.Başımdan geçenleri partnerimle konuşurum.	1	2	3	4	5	6	7
27.Çok yakın olma arzum bazen insanları korkutup Uzaklaştırırım.	1	2	3	4	5	6	7
28.Partnerim benimle çok yakınlaştığında gergin hissederim	1	2	3	4	5	6	7
29.Partnerim beni yakından tanırsa, gerçek beni sevmeyeceğinden korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
30.Partnerime güvenip inanma konusunda	1	2	3	4	5	6	7

rahatımdır.							
31.Partnerimden ihtiyaç duyduğum Őekfat ve desteği goremek beni ofkelendirir	1	2	3	4	5	6	7
32.Partlerime guvenip dayanmak benim için kolaydır.	1	2	3	4	5	6	7
33.Başka insanlara denk olamamaktan endişe duyarım	1	2	3	4	5	6	7
34.Partnerime Őekfat gostererek benim için kolaydır	1	2	3	4	5	6	7
35.Partnerim beni sadece kizgın olduğumda önemser	1	2	3	4	5	6	7
36.Partnerim beni ve ihtiyaçlarımı gerçekten anlar.	1	2	3	4	5	6	7

ÖZGEÇMİŞ

SEDA KANDUR

Kişisel bilgiler

Doğum Tarihi: 04.04.1988
Medeni Durum: Bekar
Uyruğu: T.C
Doğum Yeri: İstanbul
E-mail: sedakandur@hotmail.com

Eğitim Durumu

2005- 2010: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Psikoloji Bölümü , Dil: İngilizce
2002-2005: Kadıköy Lisesi

Seminerler – Sertifikalar

Eylül 2007- Mayıs 2008 Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde.
Eylül-Ekim 2008 Sabancı Üniversitesi ve CitiBank'ın düzenlediği "Topluma Katkı Staj Programı" katılımı Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği.
Mart-Haziran 2008 Kayışdağı Darülaceze 'Manevi Torun' projesine gönüllü katılım
Kasım-Aralık 2008 İstanbul Bilgi Üniversitesi Psikolojik ve Danışmanlık Birimi' nin düzenlediği 'İletişim Becerileri' eğitimine katılım.
15 Ekim-17 Aralık 2007 İstanbul Bilgi Üniversitesinin SHÇEK Bahçelievler Çocuk Yuvasında yürüttüğü ' Minik Yürekler' projesine gönüllü katılım.
Mayıs 2008 Eyüp ilçesindeki üç lisede. Lise öğrencilerinin silaha karşı tutumlarını ölçmek için araştırma
Mayıs-Haziran 2010 İstanbul Bilgi Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık Birimi tarafından düzenlenen Kaygı ile Baş Etme semineri .
Ocak 2011 "Gestalt ve Beslenme" E. Banu Gürel ve Doç. Dr. Hanna Nita Scherler
Mart 2011 "DEHB VE Otizm Örnekleri ile Dikkat ve İlişkiselik" Çatı Psikolojik Danışmanlık ve Eğitim Merkezi
Ekim 2010- ... Doç. Dr. Hanna Nita Scherler tarafından verilen Gestalt Eğitimi
2011 İstanbul Bilgi Üniversitesi, Klinik Psikoloji Bölümü, Misafir Öğrenci, PSY 532 – Hümanist ve Varoluşçu Kuramlar ve Terapiler ve PSY 564 - Psiko travmatoloji

21 Aralık 2011	“Mani ve Depresyon'da Ölçek Kullanımı” Türkiye Psikiyatri Derneği İstanbul Şubesi Doç.Dr.E.Timuçin Oral tarafından verildi
24 Aralık 2011	“Uygulamalı Temel Hipnoz Kursu “ Türkiye Psikiyatri Derneği İstanbul Şubesi Dr. Şeref Özer tarafından verildi
2012 Eylül-2013 Şubat	Bilişsel Davranışçı Psikoterapi Eğitimi- Prof. Dr Hakan Türkçapar
2013 Mayıs	Stratejik Aile Terapisi Eğitimi- INDA

İş Deneyimi

20 Ekim-24 Aralık 2008	Unicef’de gönüllü çalışma
Şubat 2008	Özel Doğan Koleji Anaokullu Bölümü – psikolog staj
Eylül 2008- Haziran 2009	Parenting Skills & Counseling’ de ev eğitimi ve danışmanlık hizmeti
Mart 2009- Mayıs 2009	Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi stajyerliği (psikolog yanında)
Haziran-Temmuz 2009	Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi stajyerliği (psikiyatrist yanında)
26 Ekim 2010 – 01 Mart 2011	Yeşeren Umutlar Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
Eylül 2012-...	İBB Kadın ve Aile Sağlığı Merkezi - Psikolog

Kulüpler

2007-... : Psikoatölye üyesi

2007-... : Psikobilgi üyesi

Dil

İngilizce : İyi

Türk İşaret Dili

Bilgisayar Becerileri

Spss , Ofis Programları (Microsoft Word, Microsoft Excel, Microsoft Powerpoint)